

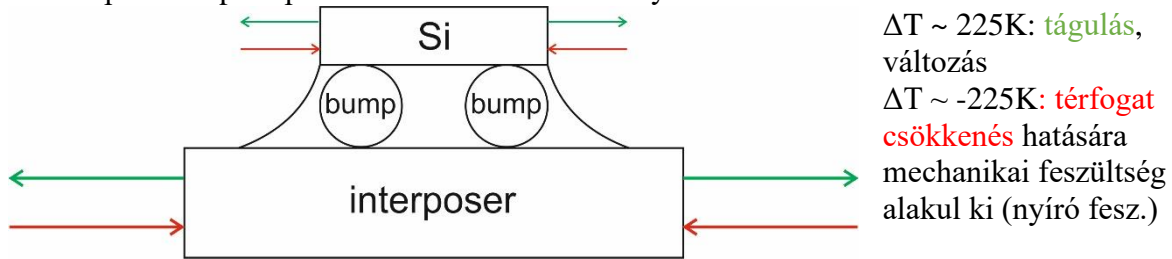
EGYM Ellenőrző kérdések

1. Nyomtatott huzalozású lemezek mintázatkialakításának tervezési irányelvei

1. Definiálja a hőtágulási együttható és az üvegesedési hőmérséklet fogalmát áramköri hordozók esetére.

Hőtágulási együttható: (CTE – Coefficient of Thermal Expansion)

- lineáris: $\alpha = \frac{l-l_0}{l_0} \cdot \frac{1}{\Delta T}$
- térfogati: $\alpha = \frac{1}{V} \left(\frac{\partial V}{\partial T} \right)$
- mértékegység: [ppm/K] $\approx [10^{-6}/K]$
- Hőtágulásnak nevezzük azt a fizikai jelenséget, amikor valamely anyag a hőmérsékletének változásával megváltoztatja a méretét.
- példa: flip-chip: aktív felületével lefelé helyezük a hordozóra

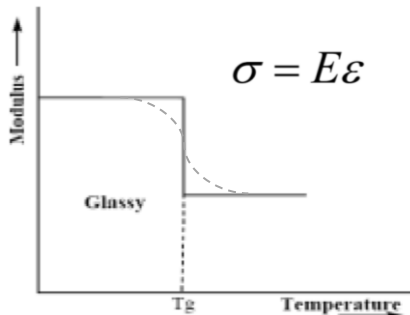

- epoxi alapú hordozó: 12-20 ppm/K
- Si: 2-3 ppm/K
- Al_2O_3 : 5-6 ppm/K (kerámia alapú hordozó)

	Nyomtatott huzalozású lemez	Üveg kerámia (LTCC)	Kerámia (HTCC)	Vékonyréteg
CTE	12-25 ppm/°C	3-8 ppm/°C	8 ppm/°C	3-7,5 ppm/°C

Üvegesedési hőmérséklet:

A T_g üvegesedési hőmérséklet (glass transition temperature) az a hőmérséklet, melynél az *amorf* szilárd testek, mint pl. üvegek, *polimerek* anyagi tulajdonságai nagy mértékben változnak: rugalmasság, térfogat, Young modulus, százalékos megnyúlás mértéke törésig

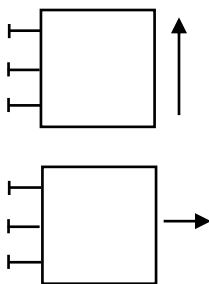
ε – relatív megnyúlás, deformáció

σ – feszültség

E – Young modulus

$\rightarrow \varepsilon = \sigma/E$

- A feszültséget önmagában a lemez önsúlya és a rászertelt alkatrészek súlya okozza
  - Out-of plane strain (deformáció): függőleges behajlás

- In plane strain: síkban

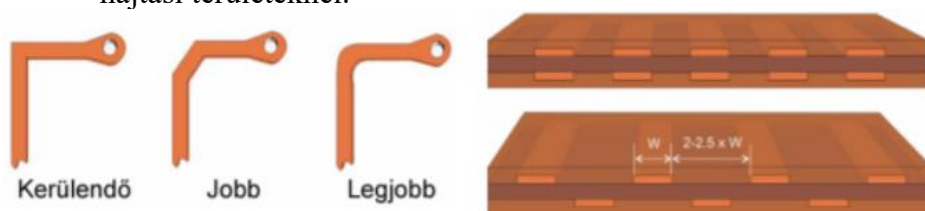
- maradó alakváltozás pozicionálási hibákat eredményezhet (leginkább stencilnyomtatásnál)
- BT (bizmaleimid-triazin): drágább, mint az FR4 (üvegszálalás epoxi), de jobb tulajdonságokkal rendelkezik: $CTE < 15 \text{ ppm/K}$, $T_g > 200^\circ\text{C}$; BGA tokozású alkatrészek interposzerének használják

2. Ismertesse a nyomtatott huzalozású hordozók mintázatának kialakítási alapelveit, ismertesse a szerelhetőre tervezés alapjait.

- Az alkatrész forrszemek, pad-ek, csatlakozó felületek a technológiának és alkatrésznek megfelelő raszterben tervezendők (hagyományosan 2,54; SMT 1,27, v. kisebb.).
- Furatszerelt alkatrészek egy oldalon, SMT mindkettőn elhelyezkedhet
- Fésűszerű táp-föld hozzávezetés, többretegűnél a belső rétegek táp-föld fólia kialakítása.
- Indokolatlan nagy, összefüggő felületek kerülendők (forrasztáskor hőelvonók → hidegforrasztás, sírkőeffektus).
- A huzalozás tervezésénél az éles sarkok, csúcsok kerülendők.

Hajlékony hordozón:

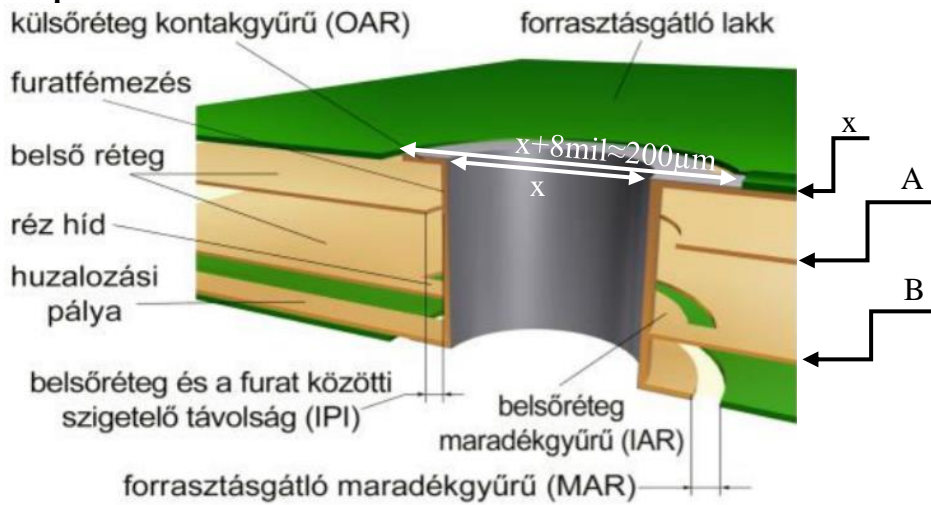
- a huzalozás irányváltásának szöge kisebb legyen, mint 90° , mert a maratószer bent maradhat az éles sarkokban, ezzel csökkentve a vezeték keresztmetszetét.
- nagyfrekvenciás alkalmazások miatt is ajánlott a lekerekített sarok, mert kisebb a reflexió, mint a sarkos kivitelnél.
- Több rétegű huzalozás esetén az egymás felett húzott vezetőket kerülni kell a hajlítási-hajtási területeknél.

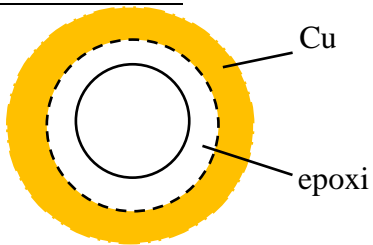
Design for assembly (szerelhetőre tervezés)

- Csökkentsük az alkatrészek számát a funkciók integrálásával.
- Ne tessünk el fontos alkatrészeket (IC-eket).
- Az alkatrészek közé tervezzünk elegendő távolságot, azért, hogy könnyen be lehessen ültetni. (Főleg kéziszerelés esetén)
- A szerelést végző berendezések között szállítószalagok továbbítják a hordozót, ezért ne tervezzünk alkatrészt túl közel a hordozó széléhez.
- Két alkatrész rajzolatát ne tervezzük túl közel a rövidzár veszélye miatt.
- A polaritással rendelkező alkatrészek lehetőleg azonos irányban álljanak.
- A forraszpaszta felvitelére szolgáló stencilt úgy tervezzük, hogy a lehető legjobban megelőzze a forrasztási hibák kialakulását (forraszhíd, forraszgolyó-képződés).

3. Részletesen mutasson be rajzokkal egy furatszerelésre alkalmas 4 rétegű szerelőlemez felépítését.

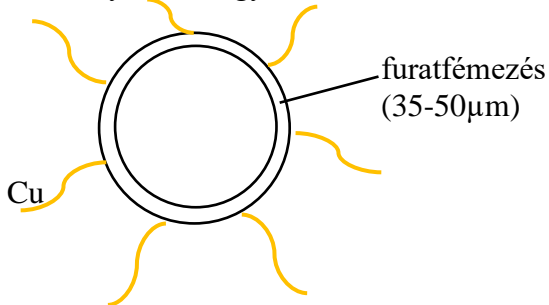

A-A síkmetszet:

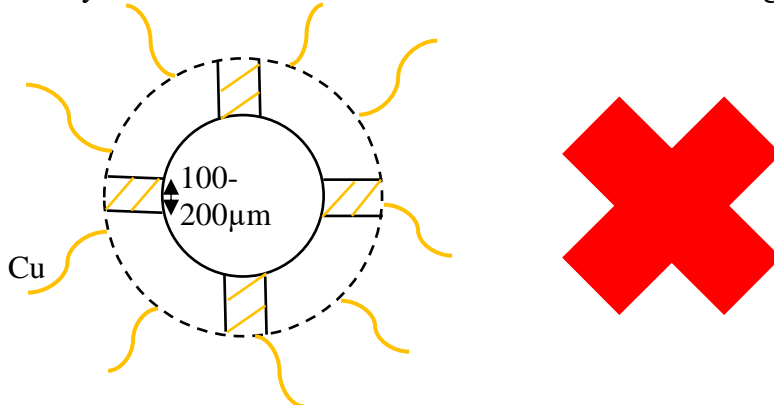

B-B síkmetszet:

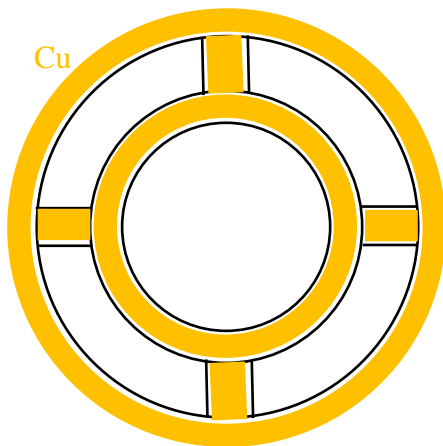
1. helytelen: nagy hőelvonás

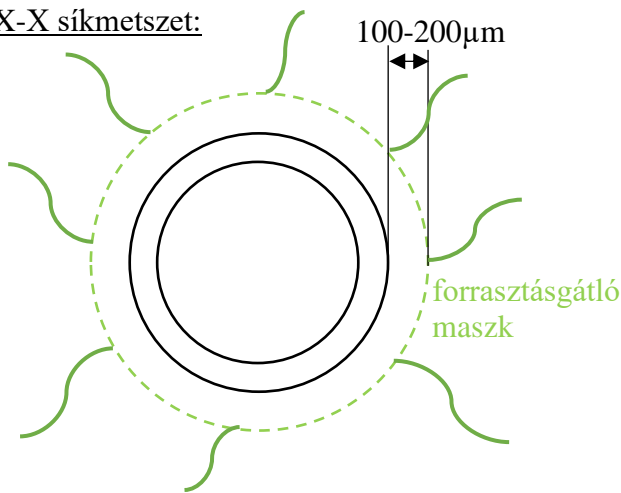
2. helytelen: 90°-os csatlakozás miatt mechanikai feszültség szempontjából kritikus hely

3. helyes: plusz gyűrű a furatfémzés köré

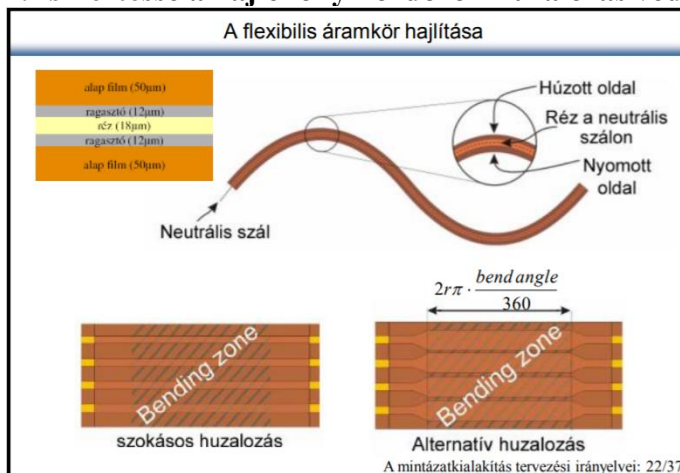
X-X síkmetszet:

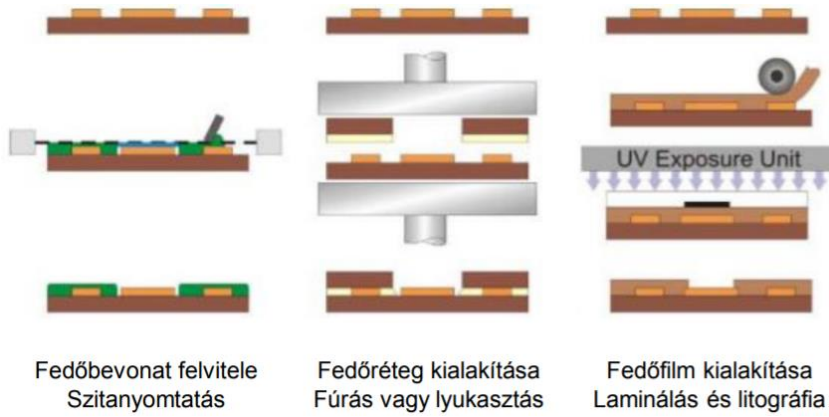
Átmérő:

- kézi forrasztás: $\geq 1\text{mm}$
- hullámforrasztás: $\sim 500\mu\text{m}$
- pin-in-place technológia: $\sim 250\mu\text{m}$

4. Ismertesse a hajlékony hordozók huzalozás védelmének lehetőségeit

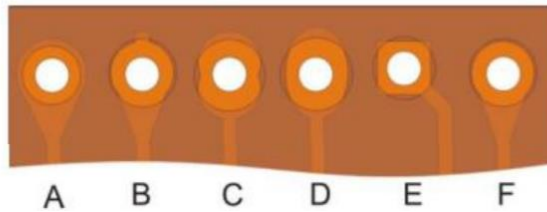
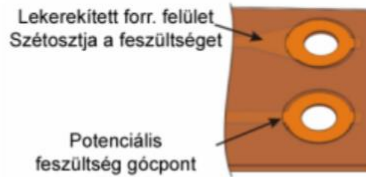
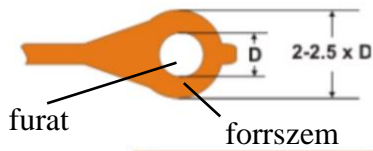

Ha villamos szempontból lehetséges és van hely, vastagítsuk meg a huzalokat a hajlítási helyeken → kisebb eséllyel válik el.

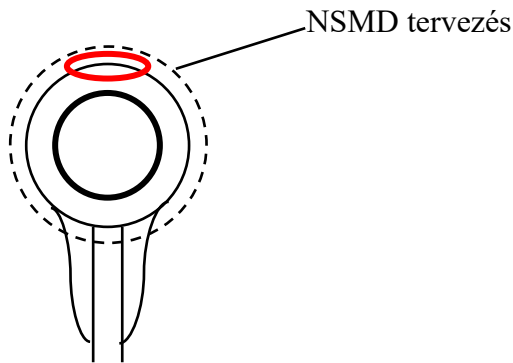

5. Mutassa be a forrasztási felületek és azok csatlakozásainak tervezési irányelveit hajlékony hordozójú áramkörök esetére

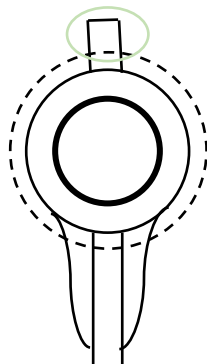
A furat átmérőjéhez képest 2-2,5x nagyobb átmérőjű forrasztási felület ajánlott különösen az egyoldalas áramkörök esetén.

Hajlékony hordozó problémái: rézréteg rossz tapadása, hajlítgatásra elszakadhat a réz **F**: ahol vége van a réznek, nagy eséllyel válik el.

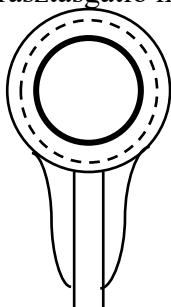
B: a réz belóg a forrasztásgátló maszk alá, nem válik le

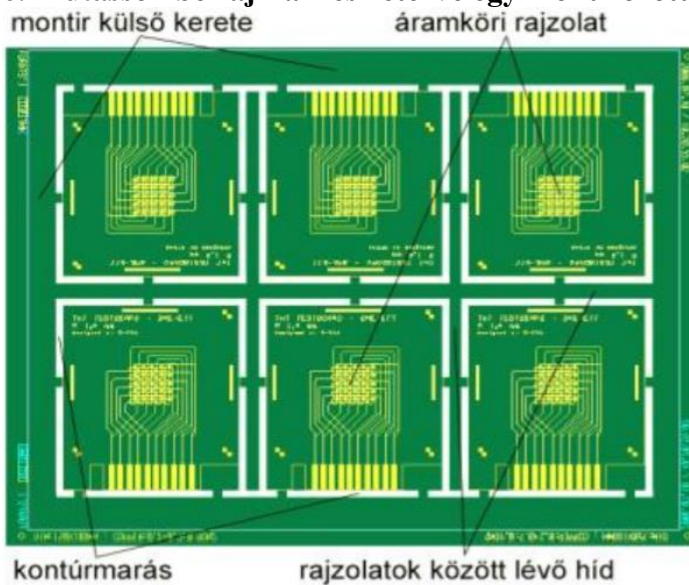
E: négyzet alakú pad-re kör alakú forrasztásgátló ablakot tervezünk → sarkok belógnak a maszk alá, jobb a tapadás

A: a forrasztásgátló maszk ablakát kisebbre tervezem, mint a pad-et

6. Mutasson be rajzzal részletezve egy montírozott áramkört.

A gyártásnál egyszerre szereljük őket, csak a legvégén történik a darabolás.

Montír/panelised/nutzen/darabolás

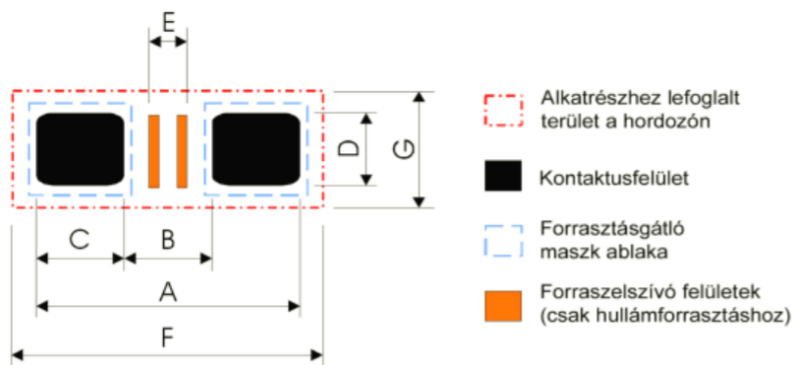
montír\tulajdonság	<i>bonyolultság</i>	<i>stabilitás szereléskor</i>	<i>daraboláskor mechanikai feszültség</i>	(megjegyzés)
<i>kitörhető fűlek</i>	egyszerű	rossz	nagyon nagy (kézzel törjük ki)	(ábrán is ez van)
<i>ritzelés</i>	egyszerű	közepes	nagyon nagy	(sok-sok furatot teszünk egymás után)
<i>körkéses darabolás</i>	közepes	jó	közepes	(mint egy csempevágó, nem igényel előkészületet a

				végleges áramkör szélén)
utólagos kontúrmarás	bonyolult	jó	alacsony	(karbantartás, beprogramozás miatt bonyolult, - -, nagy megbízhatóságú elektronikánál esztétikus)

7. Mutasson be rajzzal részletezve egy felületszerelt, chipméretű diszkrét passzív alkatrészhez alkalmas szerelőlemez-rajzolatot.

Chip méretű SM alkatrészek (ellenállás, kondenzátor, dióda)

8. Ismertesse az illesztést segítő ábrák (fiducial) tervezési irányelveit.

Automata berendezések végzik a műveletet referenciapontok alapján. Pozícionálást segítő ábrák használatosak arra, hogy a szerelés fázisaiban a hordozó pozícionálását a lehető a legpontosabban lehessen elvégezni (pl. hordozó pozícionálása stencilhez, illetve az alkatrészek elhelyezésénél a koordináta tengely 0,0 pontjának meghatározása).

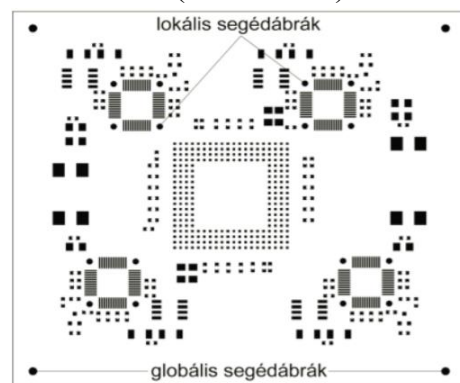
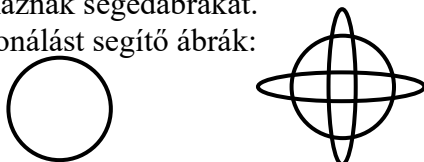
A segéd ábrákat szintén a rézrétegre kell tervezni, nem szabad forrasztásgátló lakkal takarni a nagyobb kontraszt érdekében (önmagában nincs akkora hibája).

- 1 ábra → origó megtalálása (0;0)
- 2 ábra → origó (0;0) és szöghiba korrekció
- 3 ábra → origó, szöghiba korrekció és nemlineáris torzulások (kis mértékű) korrigálása (mely származhat rajzolatkészítésnél az előhívó film torzulásából, anyagminőség miatt)

- 4 ábra → ezek és az operátor boldog

Megkülönböztetünk globális és lokális segédábrákat (global and local fiducials). Ezenkívül montirozott áramkörök esetén még a montir keretén is alkalmaznak segédábrákat.

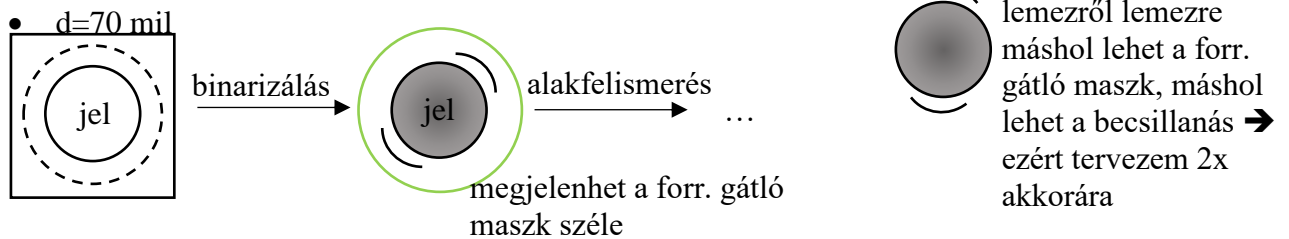
Pozícionálást segítő ábrák:

Globális jelek: az áramkör 4 sarkában

- Legalább három globális segédábra alkalmazása ajánlott, a hordozó lehető legtávolabbi pontjain, annak érdekében, hogy korrigálva legyen az összes nemlineáris torzulás (X-Y nyúlás, X-Y méreteltérés, csavarodás).
- A hordozó mindkét oldalára szükséges segédábra, amennyiben az áramkör kétoldalas.

- A globális segédábrák legalább 5 mm-re legyenek a hordozó szélétől.
- A segédábra minimális átmérője 1 mm, toleranciája 25 μm , a maximális átmérője 3 mm.
- A forrasztásgátló maradékgyűrű minimális átmérője a segédábra átmérőjének a kétszerese, ajánlott a segédábra átmérőjének háromszorosa.
- A maradékgyűrű alatt a belső rétegeken lévő huzalozás megzavarhatja a pozicionálást, mert az is látható a kamerával.

Lokális jelek: finom raszterosztású alkatrészekhez $\rightarrow$ akkor van értelme, ha a beültető automata tudja kezelni

- Lokális segédábrákat kell alkalmazni azoknál az IC-knél, amelyeknek raszter-osztása kevesebb, mint 0,63 mm.
- Legalább két segédábrát kell alkalmazni az alkatrész két átellenes sarkában.
- A segédábra minimális átmérője 1 mm, toleranciája 25 μm .
- A forrasztásgátló maradékgyűrű ajánlott átmérője a segédábra átmérőjének a kétszerese, minimum 2 mm.
- A maradékgyűrű alatt a belső rétegeken lévő huzalozás megzavarhatja a pozicionálást, mert az is látható a kamerával.

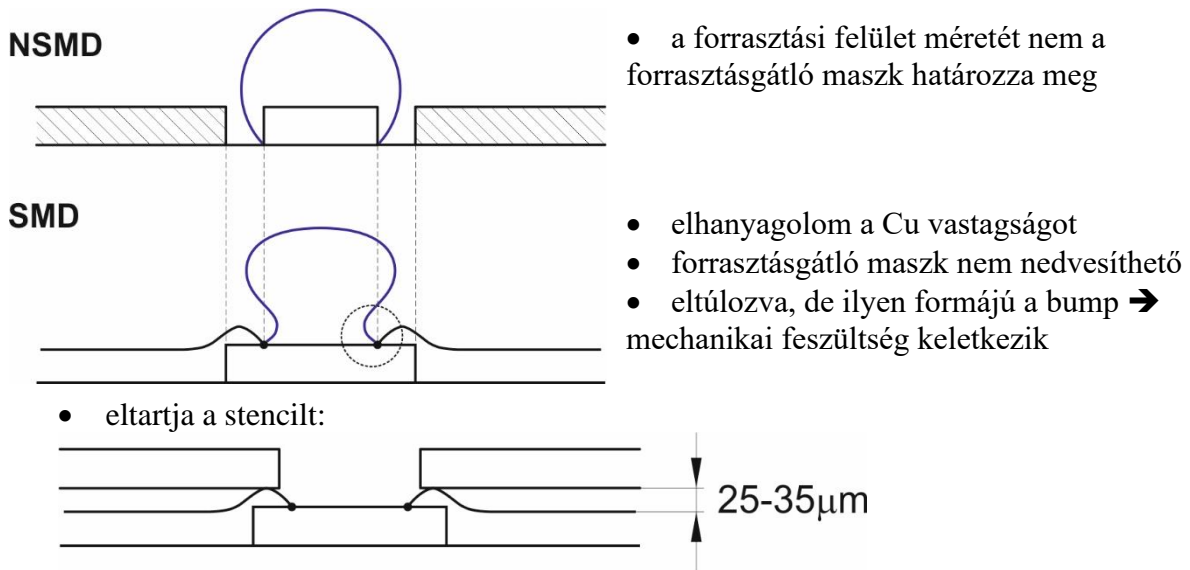
(A flexibilis áramkörök mérete kevésbé stabil, ezért több referencia jel alkalmazása, illetve nagyobb tűrések használata javasolt.)

9. Ismertesse az SMD (Solder Mask Defined) és az NSDM (Non Solder Mask Defined) forrasztásgátló kialakítási módokat.

SMD (Solder Mask Defined):

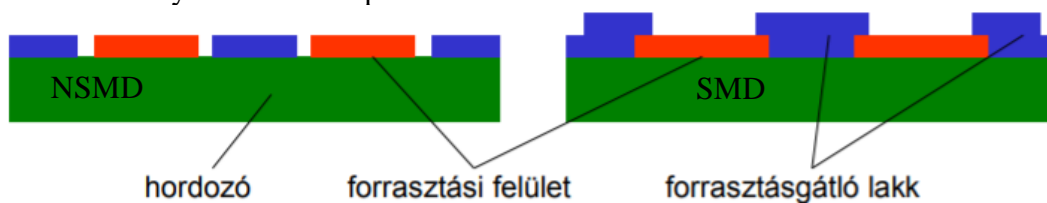
- A forrasztásgátló határozza meg a forrasztási felület méretét
- Nagyobb a forrasztási felület tapadása a hordozóhoz
- Nagyobb a forrasztott kötésben kialakuló mechanikai feszültség
- előny: jobb Cu tapadás
- hátrány: nagyobb mechanikai feszültség a kötésben
- leginkább BGA alkatrészeknél használják

NSMD (Non Solder Mask Defined): u

- Nem a forrasztásgátló határozza meg a forrasztási felület méretét
- Kisebb a forrasztási felület tapadása a hordozóhoz
- Kisebb a forrasztott kötésben kialakuló mechanikai feszültség
- előny: kisebb mechanikai feszültség
- hátrány: kisebb Cu tapadás

2. Stencilek tervezési irányelvei, Pin-in-paste technológia

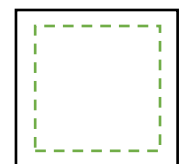
Ismertesse a három legelterjedtebb stencilkészítési technológiát!

technológiák	minőség	anyag	ára	kialakítás	raszter osztás	alkalmazás
kémiai maratás	↓	sárga réz, bronz	10k (méretfüggő)	szubtraktív	≥ 0805 $> 0,63$	laborban prototipizálás
lézervágás		rozsdamentes acél, nikkel	100k (apertúra szám)	szubtraktív	≥ 0201 $> 0,4$	általános ipari, autótéchnika
galvanoplasztika		nikkel	300k-tól (fólia vastagság)	additív	< 0201 $< 0,4$	5G, IoT

Ismertesse az alapvető stenciltervezési irányelveket a felületszerelt alkatrészekhez (redukció, fóliavastagság meghatározása, PBGA-CBGA alkatrészek)!

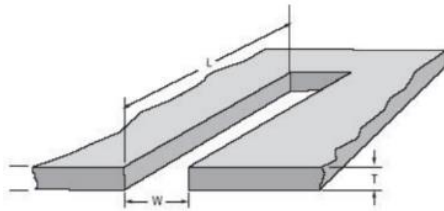
Apertúra redukció:

- szokásos mérték: 10% (lineáris méretek)
- kisebbre vágjuk az apertúrát, mint a kontaktusfelületet → pozícióhiba esetén is a kontaktusfelületre kerül a forraszpaszta

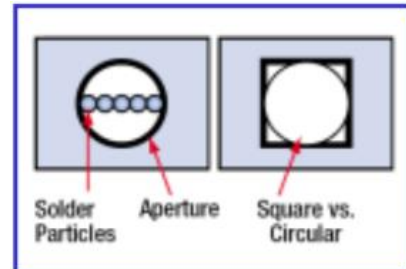
Fóliavastagság meghatározása:

optimális fóliavastagság: $t \leq \frac{w \cdot l}{2(w+l) \cdot 0,66}$

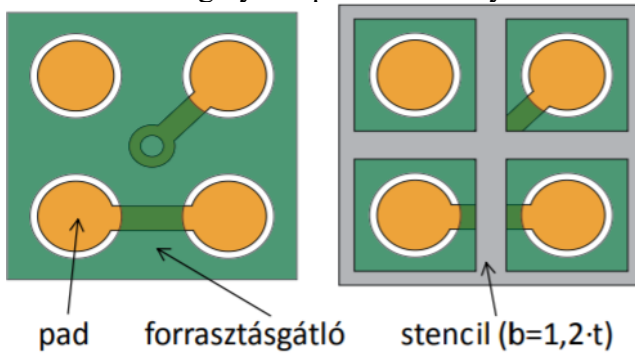
PBGA tokozás:

- Pad átmérővel egyező élhosszúságú apertúra
- Fóliavastagság a stenciltervezési szabályok szerint
- CSP – paszta szemcseátmérőre ügyelni kell
- úgy kell megválasztani a szemcseátmérőt, hogy a nagyobbikból 5 beférjen az apertúrába

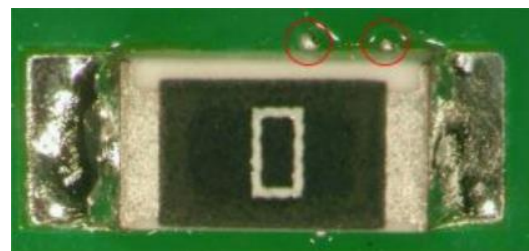
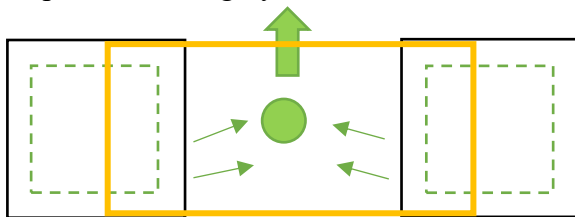
CBGA tokozás:

- Túlnyomtatás szükséges
- Minimum híd: 1,2 · fóliavastagság
- Forraszgolyó-képződés veszélye

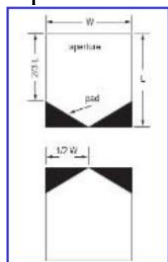

Ismertesse a forraszgolyó-képződés hibamechanizmusát és mutasson be apertúraterveket ennek kiküszöbölésére!

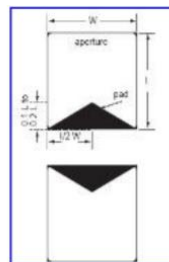
Az alkatrész teste bekényszerít pasztát középre, de a forrasztásgátló maszk nem nedvesíthető → a paszta forraszgolyóvá állhat össze és „kimehet” (solder-balling, solder-beading)

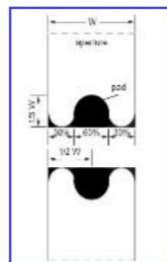
Apertúrák:

1. Home-plate

2. Inverz home-plate

3. Lekerekített inverz home-plate

1. Home-plate:

- hátrány: megnő a sírkőeffektus veszélye (pl: ha offsetesen ültetjük be az alkatrészt)

2. Inverz home-plate:

- hátrány: az éles saroknál beragadhat a forraszpaszta
- sűrűn használják az iparban

3. Lekerekített inverz home-plate: (RIHP)

- MELF alkatrészekhez használják (diódák, henger alakú dolgok)

Ismertesse a stenciltervezési eljárást Pin-in-paste technológiához, valamint a szükséges furatkitöltés százalékos értékének meghatározási eljárását.

1. stencil vastagság meghatározása: $t \leq \frac{w \cdot l}{2(w+l) \cdot 0,66}$ ← a legfinomabb raszterosztású alkatrészhez tartozó apertúra lineáris mérete

2. TH ← túlnyomtatás (apertúra > forrasztási felület)

V_{ap_TH} ← furatszerelt alkatrészhez szükséges apertúra

3. szükséges forraszpaszta mennyisége adott alkatrészhez: V_{p_sz}

4. furatba kerülő paszta: $V_{p\_f} = V_{p\_sz} - V_{ap\_TH}$

5. százalékos érték meghatározása: $V_{p\_f}[\%] = V_{p\_f} / V_f \sim 30-50\%$ tipikusan

A szükséges furatkitöltés mértéke

1. Legfinomabb raszterosztású alkatrész megkeresése
2. Stencilfólia vastagságának meghatározása
3. Furatszerelt alkatrészhez szükséges forraszpaszta-mennyiség meghatározása
4. Apertúra tervezése furatszerelt alkatrészhez túlnyomtatást figyelembevéve
5. Furatszerelt alkatrészhez tartozó apertúra térfogatának meghatározása
6. Furatba juttatandó paszta mennyiség meghatározása
7. Furatkitöltés százalékos értékének meghatározása

$$t \leq \frac{w \cdot l}{2(w+l) \cdot 0,66}$$

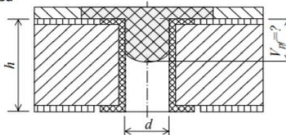
$$V_{paszta} = (1/S)(V_{furat} - V_{alk\_kivezetés} + 2V_{menizsak})$$

$$V_{apertúra} = w \cdot l \cdot t$$

$$V_{pf} = V_{paszta} - V_{apertúra}$$

$$V_{pf}(\%) = \frac{V_{pf}}{V_{furat}}$$

8. A stencilnyomtatási folyamatparamétereinek optimalizálása a $V_{pf}(\%)$ eléréséhez

Ismertesse Pin-in-paste technológia esetére a felvitt forraszpaszta mennyiségének növelésének, csökkentésének lehetőségeit, valamint az alsó- és felsőoldali forraszpaszta részek forrasztás közbeni összeolvadásának feltételét.

Mikor meghaladja -> csökkenteni kell:

1. Keresztes apertúrák alkalmazása

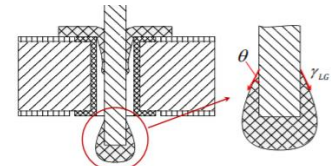
Mikor kevesebb -> növelni kell:

1. túlnyomtatás, default
2. lépcsős stencilék
3. nyomtatás két lépésben
4. előformázott forrasz

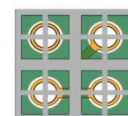
Összeolvadás feltétele:

- gravitáció: $F_g = m \cdot g = \rho \cdot V \cdot g$
- felületi feszültség: $F_\gamma = \gamma \cdot 2\pi \cdot r \cdot \cos(\theta)$ $\gamma = [J/m^2] = [N/M]$
- $F_g \ll F_\gamma$

Összeolvadás feltétele:

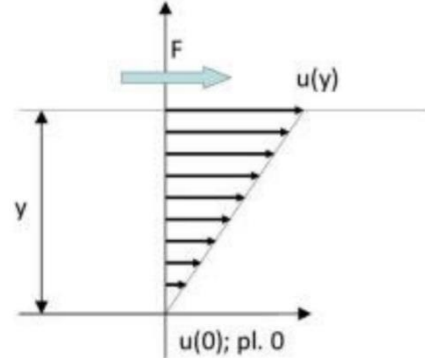
Keresztes kitalart apertúrák:

3. Forraszpaszták reológiai tulajdonságai, stencilnyomtatás folyamata

Ismertesse a viszkozitás fogalmát, a nem-newtoni közegek viszkozitási jellemzőit, valamint a forraszpaszták viszkozitási jelleggörbéjét leíró Cross modellt!

A viszkozitás, más elnevezéssel a belső súrlódás egy gáz vagy folyadék (fluid, közeg) belső ellenállásának mértéke a csúsztató feszültséggel szemben. Az áramlással szembeni ellenállást a molekulák közötti kölcsönhatások okozzák.

Dinamikai viszkozitás:

$$F = \eta A \frac{du}{dy} \text{ (Newton törvény)} \rightarrow \tau = \eta \frac{du}{dy} \rightarrow \eta = \frac{\tau}{\dot{\gamma}} \text{ [Pa}\cdot\text{s]}$$

Csúsztató (nyíró) feszültség:

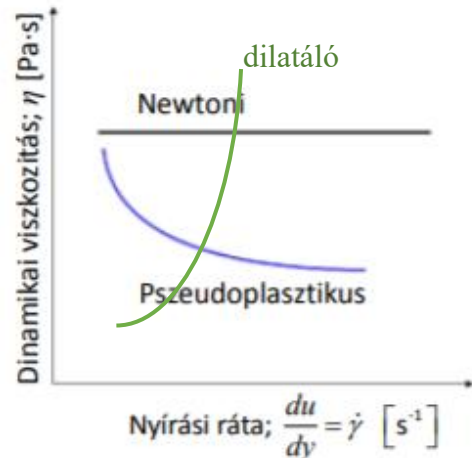
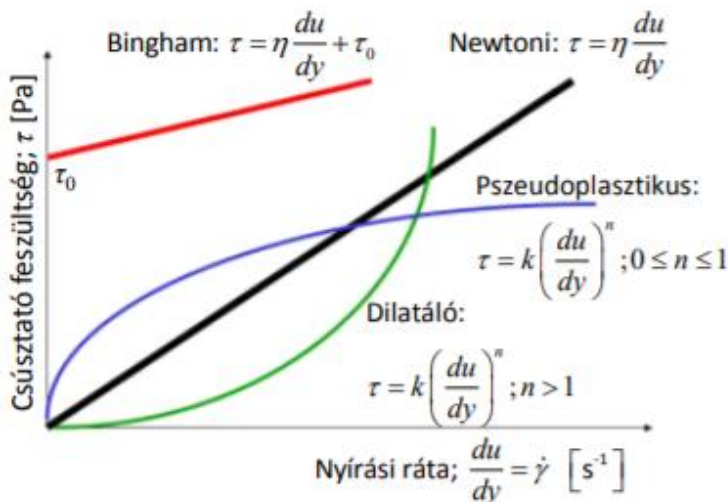
$$\tau = \frac{F}{A} \text{ [Pa]}$$

Nyírási ráta (sebességgradiens):

$$\dot{\gamma} = \frac{du}{dy} \left[\frac{1}{s} \right]$$

Kinematikai viszkozitás:

$$\nu = \frac{\eta}{\rho}, \text{ ahol } \rho \text{ a folyadék sűrűsége}$$

Cross model:

$$\eta_a = \eta_\infty + \frac{\eta_0 - \eta_\infty}{1 + (K \dot{\gamma})^m}$$

η_a – látszólagos viszkozitás [Pa·s]

η_0 – nulla nyírási sebességnél mutatott viszkozitás [Pa·s]

η_∞ – végtelen nyírási sebességnél mutatott viszkozitás [Pa·s]

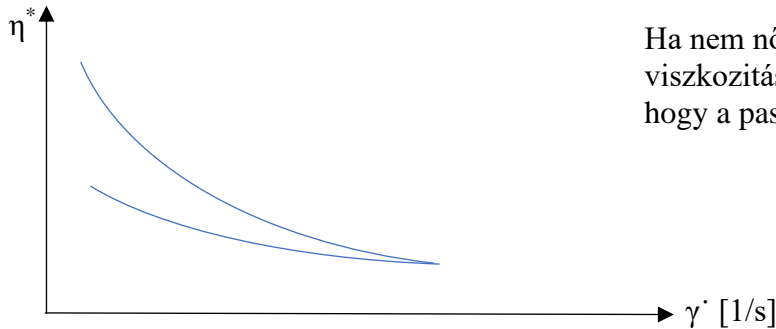
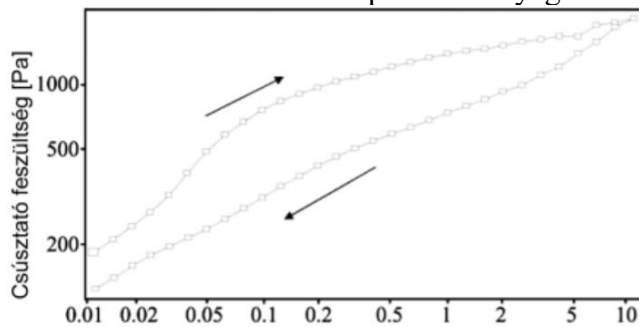
K – időállandó [s]

Ismertesse a forraszpaszták reológiai tulajdonságait, mint tixotrópia, tapadósság (tackiness)!

Tixotrópia:

Laza szerkezetű géleknél, szuszpenzióknál a növekvő, majd csökkenő sebességgradienseknél mért nyírófeszültség hiszterézist mutat. A hiszterézis területe a felmenő görbe alatti terület és

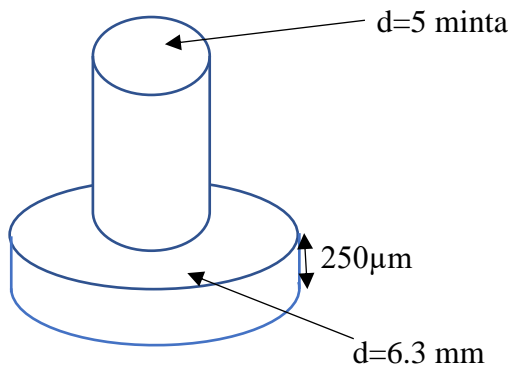
a lemenő görbe alatti terület különbsége. Pozitív hiszterézis terület esetén tixotróp, negatív hiszterézis terület esetén reopektikus anyagról beszélünk.

Ha nem nő kellő mértékben vissza a viszkozitás, akkor figyelhető meg, hogy a paszta „beesik” (slump).

Tapadósság (tackiness): (25-50g)

Amíg be nem forrasztjuk az alkatrészt, érik mechanikai behatások (pl: rázkódik a lemez a szalagon) → pasztának van tapadóssága, hogy addig a helyén tartja az alkatrészt.

$$\frac{25 - 50g}{\text{minta felülete}} = \text{tapadósság}$$

Tipikus tapadósság (tackiness) 25–50 g

IPC-TM-650 / 2.4.44

- Felvitt forraszpaszta $\varnothing$ 6,3 mm, vastagsága 250 μm
- Hőmérséklet 25 °C $\pm$ 2 °C, relatív páratartalom 50% $\pm$ 10% RH
- Bemerített minta $\varnothing$ 5,1 mm $\pm$ 0,13 mm -> minta felülete 24,4 mm²
- Kiemelés sebessége 40 $\mu\text{m/s}$ $\pm$ 8 $\mu\text{m/s}$
- Tapadósság a kiemelésnél mért maximális erő
- Tehát a tapadósság 1–2 g/mm² -> 10–20 mN/mm²

Ismertesse a stencilnyomatás lehúzási folyamatának analitikus modelljét – Riemer modell!

Navier-Stokes áramlási egyenlet egyszerűsítése:

- Összenyomhatatlan közeg
- A közeg sűrűsége állandó
- Lamináris áramlás
- A tehetetlenségi erők elhanyagolhatók a viszkozus erőkhöz képest ($Re < 10^{-3}$)
- Newtoni közeg

Riemer modell:

$$P = \frac{1}{r} \left(\frac{2 \sin^2 \theta}{\theta^2 - \sin^2 \theta} \right) \eta v$$

P – nyomás

r – távolság a kés és a stencil találkozási pontjától

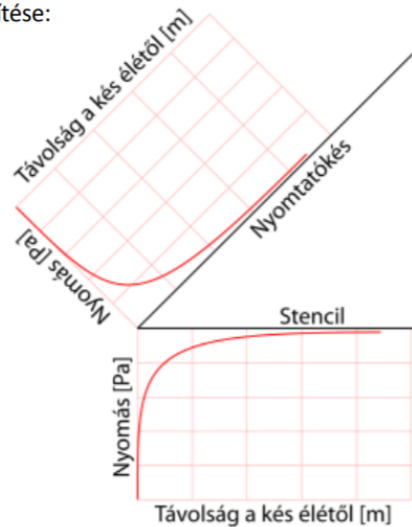
θ – terhelt késszög

η – viszkozitás

v – nyomtatási sebesség

Terheletlen késszög

60°, 45° (akár 5° csökkenés terhelésre)

Ismertesse a főbb stencilnyomtatási paramétereket és azok jellemző értékeit! Mutassa be az oszlopos és a dombormarotott alátámasztási rendszert!

Sebesség:

- 30...200 mm/s, 30...70 mm/s finom raszter-osztás esetén
- akkor megfelelő, ha a paszta gördül a kés előtt (→ így a nyomás bekényszeríti az apertúrába)

Késelő:

- 30...120 N, kiindulási érték: késhossz [cm] * 3 = [N]
- úgy kell beállítani, hogy ne maradjon egybefüggő réteg

Elválasztási sebesség:

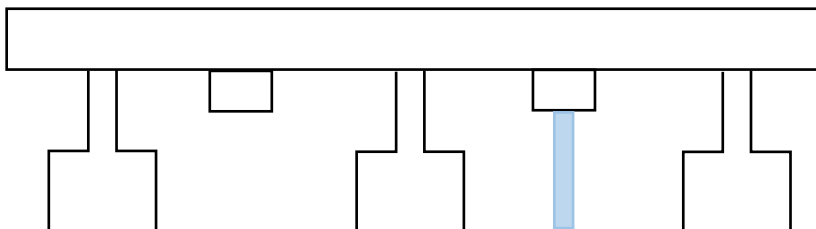
- 0,5...8 mm/s
- az elválasztásnál is ébred nyírási fesz → kellő módon le kell csökkennie a viszkozitásnak

Stenciltisztítás:

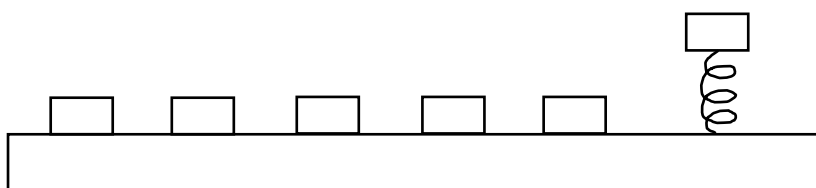
- 5-20 száraz törlőkendő, 10-20 nedves törlőkendő, vákuumos

Alátámasztás:

- ha nyomokban ottmarad a stencilen a paszta, az az alátámasztás hibája
- Oszlopos:
  - előny: egyszerű elhelyezni
  - hátrány: inhomogén alátámasztás

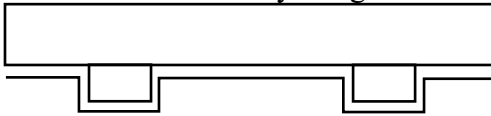

- modernbb rendszereknél **felülről** is óvatosan megtámasztják az alkatrészt
- Grid-lock: alátámasztási mátrix, rugó emeli ki

- Dombormaratott:
  - nagy volumenű gyártásnál
  - előny: homogén alátámasztás
  - hátrány: drágább

Ismertesse a jellemző stencilnyomtatási hibákat és azok kiküszöbölési módjait!

Nyomtatási hibák

Forraszpasztta eltömíti az apertúrát – nyitott kötés

- Gyakoribb stenciltisztítás szükséges
- Nem megfelelő az illeszkedés a hordozó és a stencil között
- Nincs megfelelően beállítva a hordozó magassága
- Nem megfelelő a hordozó alátámasztása

Pasztta a stencil alá száradt – rövidzárat okozhat

- Gyakoribb stenciltisztítás szükséges
- Nem megfelelő az illeszkedés a hordozó és a stencil között

BMEETT Stenciltervezés és stencilnyomtatás 13/17

tipikusan a forraszpasztta elkezd felépülni az apertúra sarkában és eltömíti → nyitott kötés alakul ki (nem kerül át elegendő forraszpasztta mennyiség)

pl nem tökéletesen illeszkedik a stencil, alámegy a paszta, odaszáradhat → 30% vagy akár több hibát is okozhat

Nyomtatási hibák

Hiányos pasztalenyomat – nyitott kötést okozhat

- Gyakoribb stenciltisztítás szükséges
- Sokat állt a paszta a stencilen
- Kevés a paszta mennyisége a stencilen
- Eltömődött az apertúra

„Kutyafül” effektus – rövidzárat okozhat a finom raszter-osztású alkatrészek kivezetései között

- Növelni kell a nyomtatási sebességet – növeli a paszta viszkozitását
- Nem megfelelő elválasztási sebesség
- Nem megfelelő a hordozó alátámasztása

BMEETT Stenciltervezés és stencilnyomtatás 14/17

← ha eltömődött az apertúra

stencilelválasztásnál meghúzza a forrasz szélét (beültetésnél sokkal jobban szétnyomja a pasztát → rövidzár lehet)

Nyomatási hibák

Kráter alakú paszta lenyomat – kevés paszta nyitott kötést okozhat

- Túl nagy a késerő
- Kopott a nyomtatókés pengéje
- Nem illeszkedik a hordozó a stencilhez, nincs megfelelően beállítva a hordozó magassága
- Túl nagy élhosszúságú apertúra

Részleges paszta lenyomat – nyitott kötést okozhat

- A hordozó szennyezett, rosszabbul tapad a paszta a kontaktusfelülethez

BMEETT Stenciltervezés és stencilnyomatás 15/17

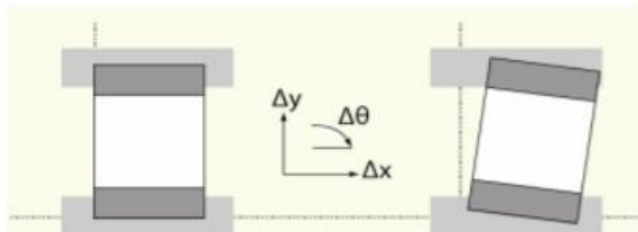
← túl nagy apertúra esetén (pl: DPAK tok típus FET, Exposed pad QFP, chip-on-board Si-chip). A kés benyomódhat és kikotorhat egy adag pasztát → megoldás: ~200µm-es szál az apertúrában

← teljes rész hiányzik a pasztából ← szinte minden esetben abból adódik, hogy szennyezett a hordozó

4. Alkatrészbeültetés

Ismertessen tipikus alkatrész-beültetési hibákat!

BEÜLTETÉSI HIBÁK

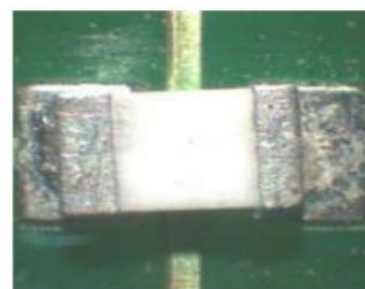
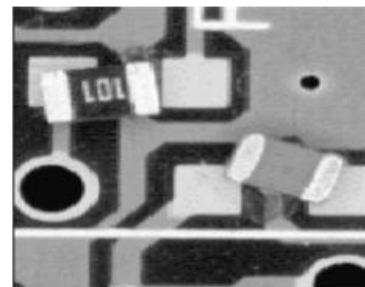
beültetési pontosság =
 beültetőgép pontossága
 + alkatrész méretének pontossága
 + NYHL mintázatának pontossága

Accuracy – pozícióhiba, [µm]

Repeatability – pozícióhiba szórása [σ]

Egyéb hibák

- Alkatrész leesik a pipettáról, nem kerül beültetésre
- Alkatrészek melléhelyezése, forgási hibája
- Rossz polaritással beültetett alkatrész

Accuracy, repeatability ← függ:

- alkatrész mérethibája
- NYHL rajzolat hibája (leginkább az előhívó film torzulatából következhet)
- beültető hibája

Egyéb: billboard: szemből nézve az alkatrész az oldalán fekszik (a szalagban rezeghetnek, elfordulhatnak, ezért rosszul fogja meg a beültetőfej)

Ismertesse a mérőeszközök ismételhetőség és reprodukálhatóság vizsgálatát! Mikor tekinthető elfogadhatónak egy mérőeszköz?

MÉRŐESZKÖZÖK ISMÉTELHETŐSÉG ÉS REPRODUKÁLHATÓSÁG VIZSGÁLATA

Ismételhetőség és reprodukálhatóság vizsgálata

(Gauge Repeatability & Reproducibility)

Ismételhetőség – a mérőeszközre vonatkozik

Reprodukálhatóság – a mérőszemélyekre vonatkozik

több minta (pl. 10.), több mérő személy (pl. 3.), többszöri mérés (pl. 3.), „single blind”

Eredmények feldolgozása:

$$\sigma^2_{\text{mérés}} = \sigma^2_{\text{reprod}} + \sigma^2_{\text{ism}}$$

$$\sigma^2_{\text{teljes}} = \sigma^2_{\text{alkatrész}} + \sigma^2_{\text{mérés}}$$

$$R \ \& \ R(\%) = \frac{\sigma^2_{\text{mérés}}}{\sigma^2_{\text{teljes}}} \cdot 100$$

← vizsgálja, alkalmas-e a mérőeszközünk

+ szekvencia véletlenszerű

← ne emlékezzenek az operátorok a mérésekre, ne befolyásolja

Minősítés	Nem elfogadható	Felt. elfogadható	Megfelel
R&R	R&R>30%	10%<R&R<30%	R&R<10%

$$R\&R = \frac{\sigma^2_{ism} + \sigma^2_{rep}}{\sigma^2_{ism} + \sigma^2_{rep} + \sigma^2_{minta}}$$

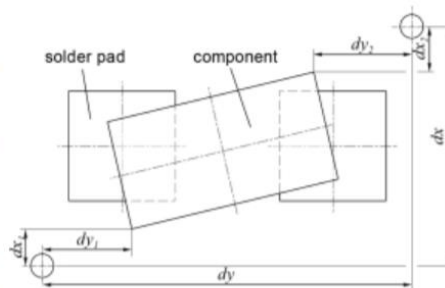
Feltételesen elfogadható esetben szét kell bontanunk, megnézni mi a domináns. Ha a mérőeszköznek alacsony, csak a személyek mértek különbözőt akkor van esély rá, hogy még elfogadható legyen.

Ismertesse a beültetőgépek beültetési hibájának meghatározására szolgáló abszolút és relatív mérési elvet.

A BEÜLTETŐGÉPEK BEÜLTETÉSI HIBÁJÁNAK MÉRÉSE

Mérhető és ellenőrizhető:

- az alkatrész x és y irányú pozícióhibája; **elfogadási határ:** az alkatrész rövidebbik oldalának 25%-a
- az alkatrész szögelfordulása **elfogadási határ:** ±5°
- AOI vagy optikai mikroszkóp
- **Abszolút mérés:** a szerelőlemez négy sarkán kialakított, globális referencia-pontokhoz mérik az alkatrész sarkát, a mérési hibát befolyásolja a mérőeszköz
- **Relatív mérés:** az alkatrész köré elhelyezett, lokális referencia-pontokhoz mérik az alkatrész sarkát, a mérési hibát a rajzolatkészítés befolyásolja

$$x_{\text{ofszet}} = \frac{dx_1 - dx_2}{2}$$

$$y_{\text{ofszet}} = \frac{dy_1 - dy_2}{2}$$

$$\theta_{\text{ofszet}} = \arctan\left(\frac{dx}{dy}\right) - \arctan\left(\frac{dx - dx_1 - dx_2}{dy - dy_1 - dy_2}\right)$$

A relatív mérést szokták alkalmazni, de NYHL-nek túl nagy a pozícióhibája ehhez. A vákuumtechnológias rajzolat üveghordozókon (króm maszkon keresztül) drága.

Ismertesse a folyamatképességi index és a korrigált folyamatképességi index meghatározására szolgáló összefüggést. Melyek a képességi mutatók jellemző értékei, és milyen hibaráták tartoznak ezekhez.

GÉP-, FOLYAMATKÉPESSÉG

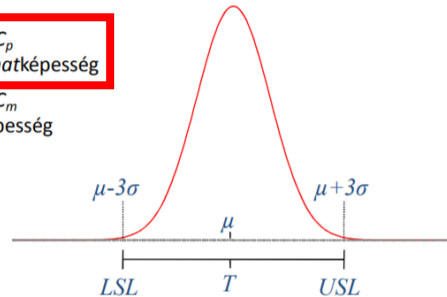
Alapértelmezés (ha a célérték megegyezik a gyártott tétel mért jellemzőjének átlagával $\mu - T = 0$):

$$C = \frac{USL - LSL}{2k \cdot \sigma}$$

C_p , folyamatkéesség	1 ($s=3\sigma$)	1.33 ($s=4\sigma$)	2 ($s=6\sigma$)
Hibaráta, PPM (középpontos)	2700	63	0,002

C = capability kéesség
 FTH = USL felső tűréshatár
 ATH = LSL alsó tűréshatár
 σ = minta szórása
 μ = minta átlaga
 T = target Gyártási célérték

$k=3 = C_p$ folyamatkéesség
 $k=4 = C_m$ gépkéesség

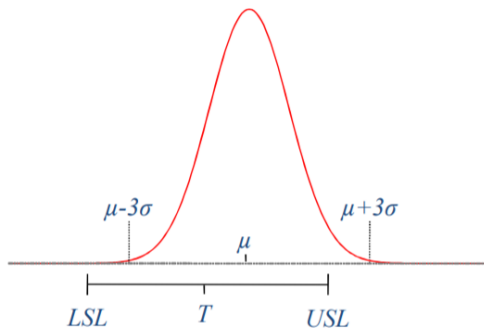
← akkor használjuk, ha nincs középérték eltérés (középponti eltolódás)

→ az intervallumot úgy kapjuk meg, hogy 3-mal szorozzuk Iparban tipikus elvárás 4 σ

KORRIGÁLT KÉPESSÉGI INDEX

Ha a célérték nem feltételen egyezik meg a gyártott tétel mért jellemzőjének átlagával $\mu - T \neq 0$) ezenkívül $C_k \leq C$ mindig igaz:

$$C_{PU} = \frac{USL - \mu}{k \cdot \sigma}; \quad C_{PL} = \frac{\mu - LSL}{k \cdot \sigma}; \quad C_{PK} = \min(C_{PU}, C_{PL})$$

← már van offszet/középponti eltolódás

$$C_{pk,mk} \leq C_{p,m}$$

Alkatrész beültetésnél: $USL=LSL=(\text{alkatrész rövidebb oldala})/4$

Ismertesse a folyamatok stabilitásának fogalmát, mutasson példát képes és stabil, valamint nem képes és nem stabil folyamatok sűrűségfüggvényére.

STABILITÁS

- **Stabilitás:** azt mutatja meg, hogy a gyártás mennyire egyenletesen produkálja a C_{MK} vagy C_{PK} értékeket.
- C_{MK} vagy C_{PK} értékeket nem elég csak egyszer megmérni, a folyamatokat, kiugró értékeket, trendeket folyamatosan meg kell figyelni!

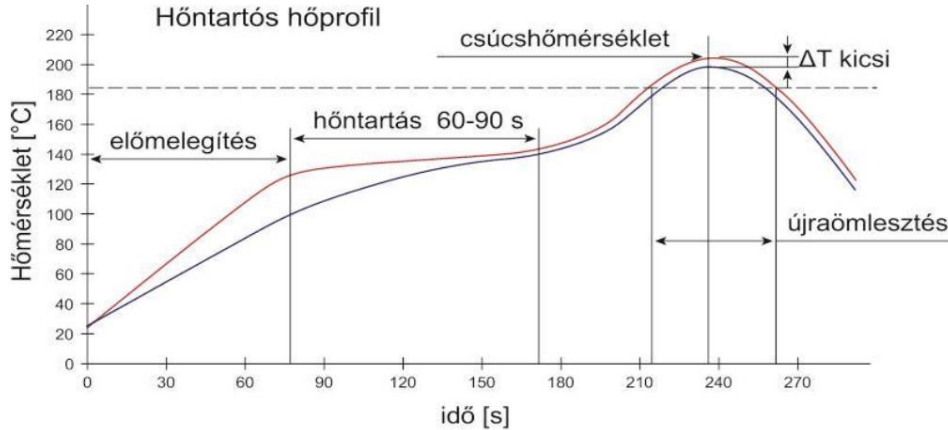
		STABIL?	
		igen	nem
KÉPES?	igen		
	nem		

5. Újraömllesztéses forrasztási technológia, szelektív hullámforrasztási technológiák

Ismertesse a hőntartós és a lineáris hőprofil, azok tulajdonságait, előnyeit, hátrányait!

Definiálja a Q_{η} tényezőt!

Hőntartós hőprofil:

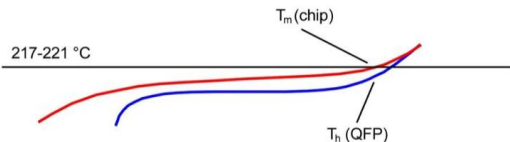
- komplex, nagy hőkapacitású szerelvények esetén

- előny:

- a hőntartási szakaszon (lassú melegítési szakaszon) a kis-és nagy hőkapacitású alkatrészek hőmérsékletei ki tudnak egyenlítődni → csúcshőmérsékletnél jelentkező ΔT hőmérsékleti eltérés (legmelegebb alkatrész–leghidegebb alkatrész) minimalizálható (ipari szabvány: $<5^{\circ}\text{C}$)
- alkatrészek kivezetése egyenletesen melegednek → közel azonos időpontban lépik át a forrasz olvadáspontját

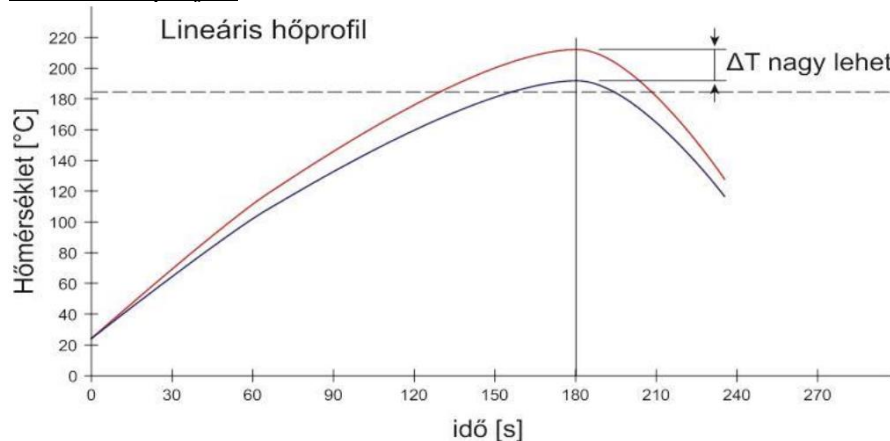
- hátrány:

- hosszabb hőprofil
- kisebb termelékenység

(hőntartós hőprofil, kényszerkonvenció hőközlés)

Lineáris hőprofil:

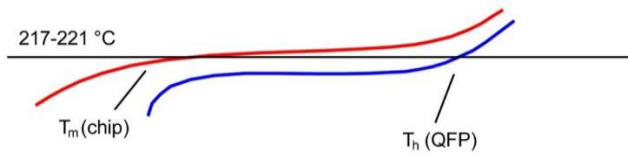
- egyszerű, hőkapacitás szempontjából azonos alkatrészek esetén

- előny:

- gyorsabb hőprofil (hőntartási szakasz kihagyása miatt)
- nagyobb termelékenység

- hátrány:

- nincs hőmérsékletkiegyenlítés → ΔT nagy lehet
- a kivezetők különböző időpontban lépik át az olvadáspontot → sírkőeffektus, elcsúszhat az alkatrész

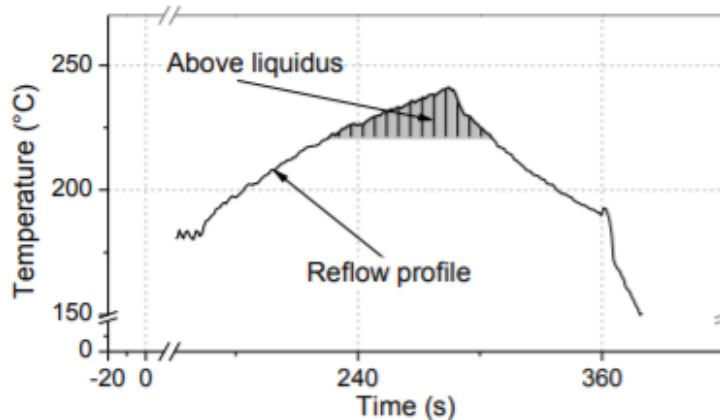

(lineáris hőprofil, infrasugárzásos hőközlés)

Fűtési tényező:

- forrasz olvadt állapotában: diffúzió, nedvesítés ← erősen hőmérséklet-, időfüggő jelenségek
- TAL (Time Above Liquidus): olvadáspont felett töltött idő
- pontosabb jellemzésre vezették be a fűtési tényezőt: Q_η [K·s] faktor ← hőprofil alatti részterület a megömlesztési szakaszon

$$Q_\eta = \int_{t_1}^{t_2} (T(t) - T_l) dt$$

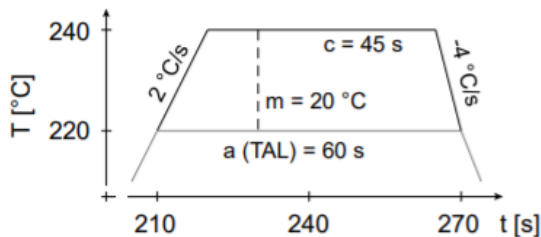

$$Q_\eta = \int_{t_1}^{t_2} (T(t) - T_l) dt$$

$t_2 - t_1$: olvadáspont fölött töltött idő

T_l : olvadáspont

- közelíthető trapézformával (csak becsléshez alkalmazott)

$$Q_\eta = \frac{a+c}{2} \cdot m = \frac{60+45}{2} \cdot 20 = 1050 \text{ s} \cdot \text{°C}$$

(a bizonytalanságból adódóan 10-esre kerekítünk)

Ismertesse a forraszprofilok alakjának meghatározására szolgáló általános összefüggést, valamint levezetéssel adja meg a felületi feszültségből származó energia összefüggését, ha határfeltételként azt szabjuk, hogy a forrasz nem nedvesít végig a forrasztási felületeken!

A forraszprofil-számítás alapja 3D esetben, hogy vesszük a rendszer energiáját, és a forrasz felületét addig minimalizáljuk, amíg az energiafüggvény minimumát el nem érjük.

Rendszer energiája: $E = E_S + E_G = \int_A \gamma \cdot dA + \iiint_{xyz} \rho \cdot g \cdot z \cdot dx dy dz$ (a forrasz végignedvesíti a fémezést)

- E_G : a forrasz potenciális energiája
- E_S : felületi feszültségből származó energia
- (külső erők hiányában ez a 2 tényező)

Felületi feszültségből származó energia, ha a forrasz nem nedvesít végig a forrasztási felületen:

anyagi tulajdonságoktól függően nedvesítési szög alakul ki $\rightarrow$ 3 részre osztjuk

- a forrasz szabad felszíne, a gázfázissal érintkezik (A_0), γ_{LG} hat
- a forrasz és szerelőlemez kontaktusfelületének határfelülete (A_1), γ_{LS1} hat
- a forrasz-alkatrészfémezés határfelület (A_2), γ_{LS2} hat

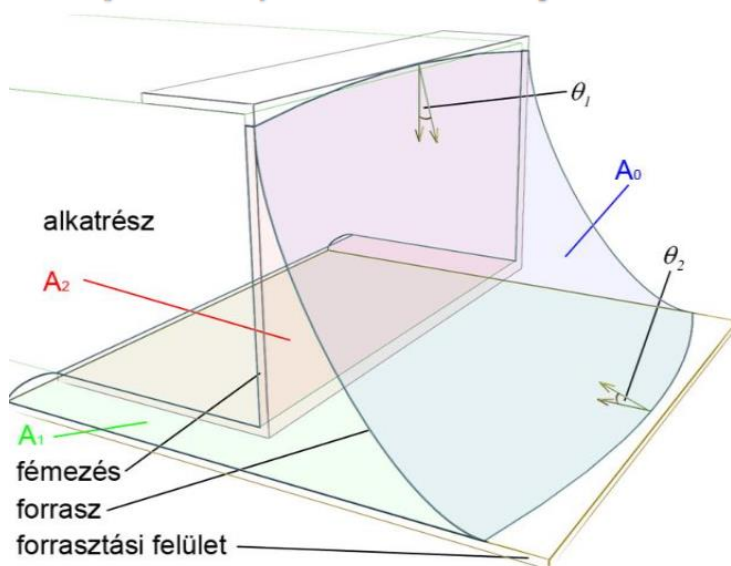
$$E_S = \int_{A_0} \gamma_{LG} dS + \int_{A_1} \gamma_{LS1} dS + \int_{A_2} \gamma_{LS2} dS$$

- Young egyenletből:

$$\gamma_{LS_i} = \gamma_{SG} - \gamma_{LG} \cdot \cos \theta_i$$

- behelyettesítve:

$$E_S = \int_{A_0} \gamma_{LG} dS + \int_{A_1} -\gamma_{LG} \cdot \cos \theta_1 dS + \int_{A_2} -\gamma_{LG} \cdot \cos \theta_2 dS$$

Ismertesse az Arrhenius diagram felvételének menetét!

- rétegpülési modell:

$$x(t, T) = C + t^n \cdot e^{\left(-\frac{E_a}{RT}\right)}$$

- Arrhenius tag:

$$k = A e^{-E_a/RT}$$

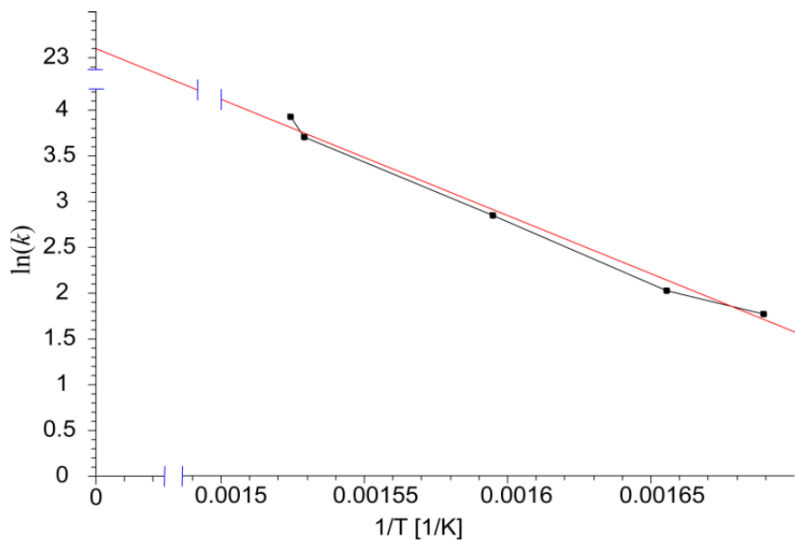
- a modell átalakítása: (vizsgálat előtti és utáni vastagság kivonása)

$$k = x(t, T) - C \quad \text{és} \quad t^n \cdot k_0 = A$$

$$k = A e^{-E_a/RT} \rightarrow \ln(k) = \frac{-E_a}{R} \left(\frac{1}{T}\right) + \ln(A)$$

- az egyenes meredeksége: $-E_a/R$

- ordináta metszése: $\ln(A)$

Ismertesse a forrasztás hőprofiljának nem megfelelő beállításából származó hibákat a hőprofil jellemző szakaszaira bontva! Mi az MSL szint?

Újraömlesztéses forrasztás nem megfelelő hőprofilja

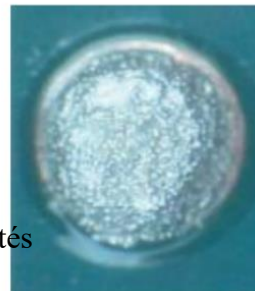
Melegítés:

- lassú – paszta megrogyik (slump) – rövidzárat okozhat,
- gyors – a folyasztószer felforr – apró forraszgyöngyök jelennek meg (beading). (gyöngyök átmérője ~ paszta szemcseméret)

Hőntartás:

- alacsony – folyasztószer nem tisztítja a kontaktusfelületet – rossz nedvesítés,
- magas – a forraszpaszta jobban oxidálódik – rossz nedvesítés,
- rövid – nagy lehet a hőmérséklet-különbség az alkatrészek között a csúcshőmérsékleti szakaszon – hideg kötés
- hosszú – hosszabb ciklusidő, kisebb termelékenység, forraszpaszta jobban oxidálódik – rossz nedvesítés

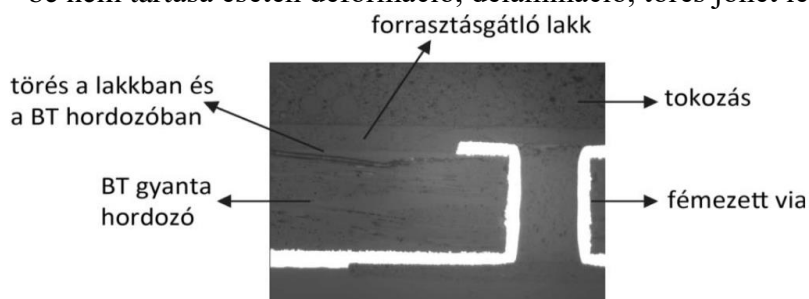

Csúcshőmérséklet:

- alacsony – nem ömlik meg a forrasz – nyitott kötés, hidegkötés
- magas – eléghetnek az alkatrészek.

MSL szint: (Moisture Sensitivity Level)

- meghatározza, hogy kibontás után mennyi időn belül kell beforsasztani az alkatrészeket
- a kicsomagolt, de be nem forrasztott alkatrészeket a későbbi forrasztás előtt mennyi ideig kell szárítani (1-2 nap)
- be nem tartása esetén deformáció, delamináció, törés jöhet létre a tokban

- paraméterek:

MSL szint	Szárítás nélkül felhasználható	Szárítás (125 °C) 1.4 mm vastag tok	Szárítás (125 °C) 2 mm vastag tok	Szárítás (125 °C) 4 mm vastag tok
MSL 6	Kötelező szárítani	28 óra	48 óra	48 óra
MSL 5A	24 óra	28 óra	48 óra	48 óra
MSL 5	48 óra	24 óra	48 óra	48 óra
MSL 4	72 óra	21 óra	48 óra	48 óra
MSL 3	168 óra	16 óra	43 óra	48 óra

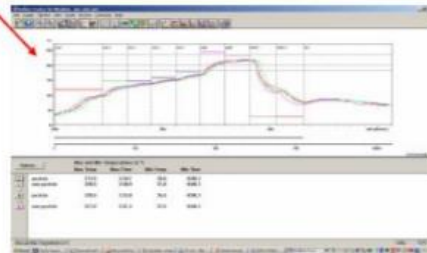
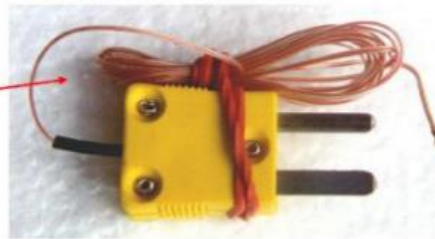
Ismertesse a hőprofil mérésére szolgáló eszközöket! Hogyan érdemes rögzíteni a hőelemeket a BGA tokozású alkatrészek kivezetéseire?

Speciális mérőeszközt alkalmazunk. Részei: hőelem, adatrögzítő, hőálló doboz, adatfeldolgozó szoftver.

Hőprofil mérés.

Kellékek:

- hőelem,
- adatrögzítő + hőálló doboz,
- adatfeldolgozó software

- SM alkatrész esetén a hőelemet a forrasztási felülethez rögzítjük

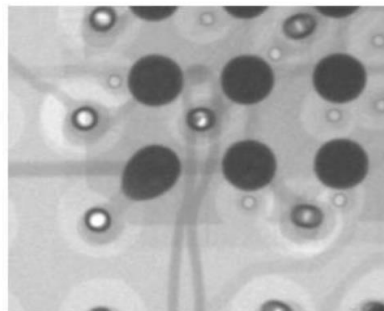
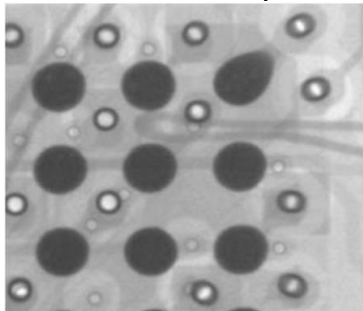
- mindig több ponton (4-16) mérünk

- általános lokációk: kis hőkapacitású alkatrész; nagy hőkapacitású alkatrész; PIP csatlakozó; ha van érzékeny alkatrész (BGA), akkor a tokjára; szerelőlemez felszíne

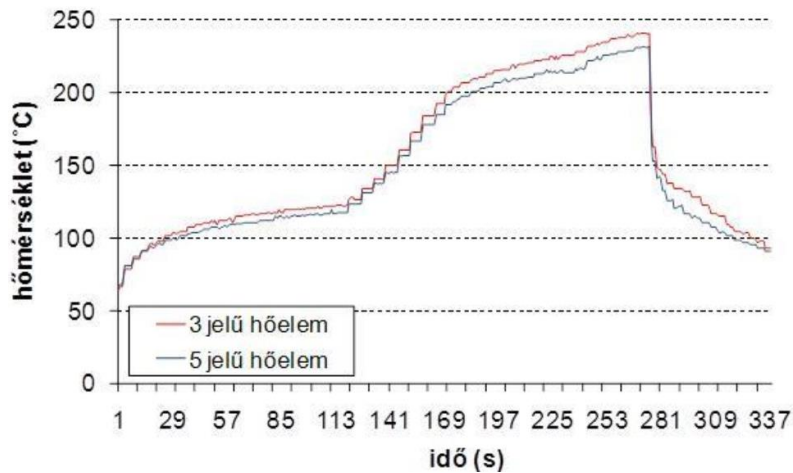
BGA tokozás esetén:

kétféle elrendezés:

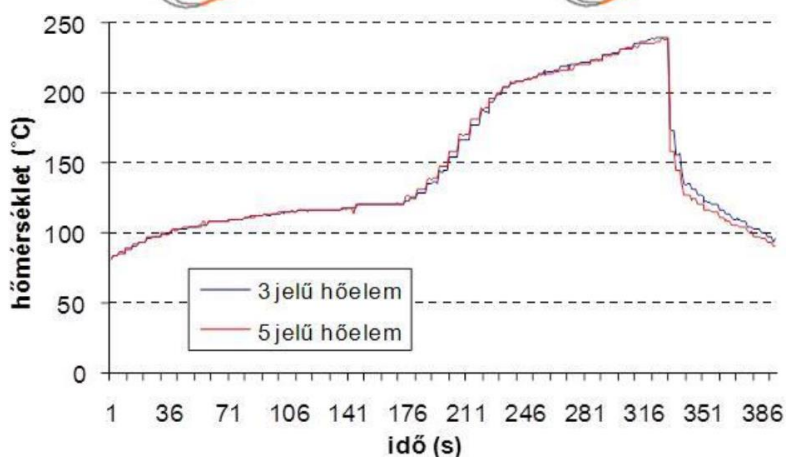
- hőelemet a bump-ok közé teszük:
  - előny: könnyű felhelyezhetőség
  - hátrány: akár 5-10 °C-os mérési hiba (termikus csatolás nem tökéletes a termoelem és a bump között)

○

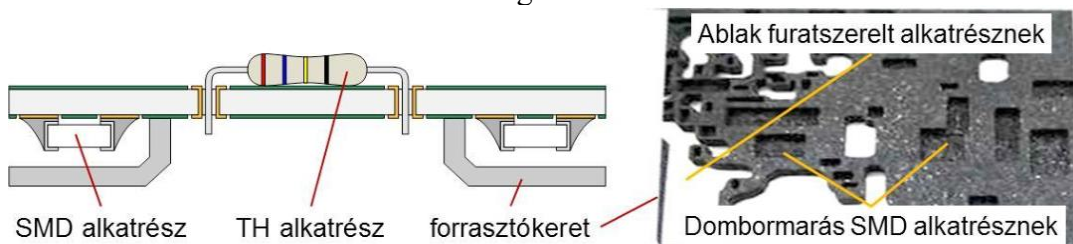
-
- hőelemet beforrasztják a bump-ba
  - előny: pontos mérés
  - hátrány: bonyolult a hőelem felhelyezése (furatkészítés, beragasztás)

Ismertesse a szelektív hullámforrasztási eljárásokat (keretes, bélyeges, kéményes)! Mi a keretes hullámforrasztás jellemző hibája?
 (Furatszerelt alkatrészekhez alkalmazzák.)

Keretes:

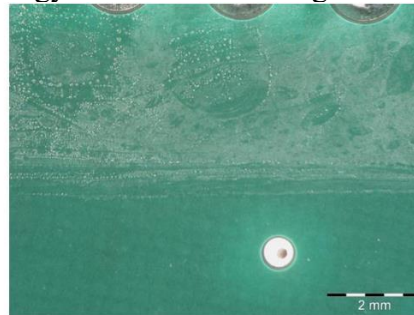
- hagyományos hullámforrasztó berendezéssel végzik
- szerelőlemez alján lévő felületszerelt alkatrészeket fém maszkkal védik ← ablakok a furatszerelt alkatrész kivezetéseinek megfelelően

- jellemző hibája: visszamaradó szennyeződések, folyasztószer-maradványok ← a fémkeret nagy hőkapacitása miatt a folyasztószer nem tud megfelelően aktiválódni
  - csökkentik a szerelőlemez szigetelési ellenállását (SIR)
  - nagyfrekvenciás alkalmazásoknál nagyobb mértékű szivárgási áramot okoznak

Visszamaradó szennyeződések;
forrasztószer és folyasztószer
maradvány

A forrasztókeret ablakának éleinek
megfelelően folyasztószer
maradványok figyelhetők meg

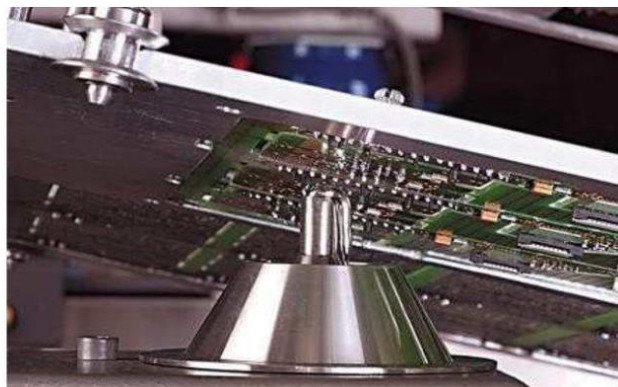
Bélyeges:

- forrasztószerszámot alkalmaznak: szerszámtestre erősített bélyegeket (vályúkat) tartalmaz, nem nedvesíthető anyagból
- olvadt forraszt tartalmazó kádba merül → kiemelkedik a forrasztfürdőből → bélyegek a kialakított mélyedésekkel olvadt forrasztanyagot emelnek ki → a forraszt golyóvá ugrik össze → furatszerelt alk. kivezetőihez érintünk → létrejön a forrasztandó kötés
- előny: gyors (keretesnél lassabb), nincs folyasztószer maradvány
- hátrány: minden gyártmányhoz külön bélyegszerszám kell

Kéményes:

- speciális forrasztófej, pontszerű forraszt hullámot állítunk elő
- forrasztási helyek alá pozícionálva, kivezetőnként létrehozuk a kötet
- előzetesen folyasztószer felvitel
- előny: nincs folyasztószer maradvány, takarékos
- hátrány: nem annyira termelékeny

6. Az elektronikai gyártás ellenőrző berendezései

Ismertesse az automatikus optikai ellenőrzés alapelvét, megvilágítási módjait, valamint a kamerarendszerek jellemzőit (felbontás, látótér)!

AOI-t alkatrész-beültetés és forrasztás után alkalmaznak.

Az optikai ellenőrzések során a vizsgált területről felvételeket készítünk. Ha a képet képpontokra bontjuk, ez az x és y koordináták irányában tett mintavételezésnek felel meg, majd vektort/skalárt rendelünk minden képponthoz.

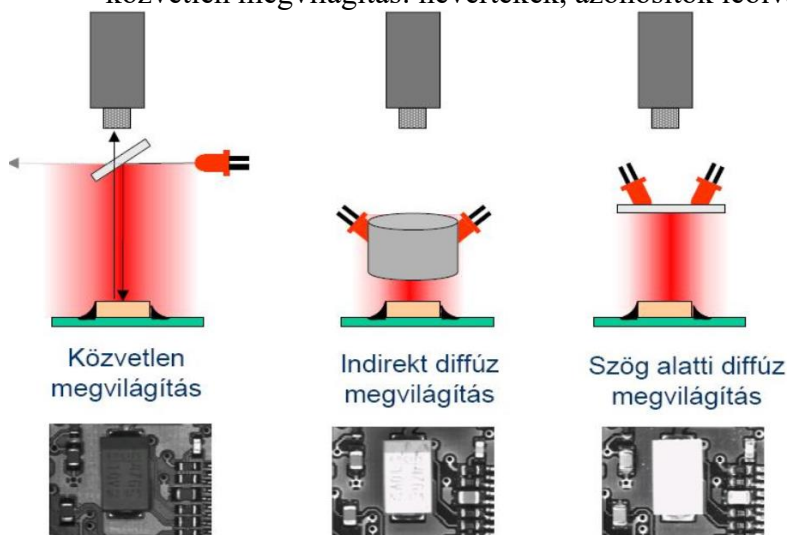
Az automatikus optikai ellenőrzés alapja a vizsgált termékről készült felvételek elemzése képfeldolgozási algoritmusokkal. Lépések:

- vizsgálandó alkatzatok szeparálása a háttértől ← binarizálással: a szürkeárnyalatos képet küszöb fényességi érték alapján fekete-fehérré alakítjuk
- képfeldolgozási algoritmusok (élkeresés → pozícióhiba; szövegfelismerés → névértékek, azonosítók)

Hatékonyság javítása érdekében több kamerát (ortogonális és szög alatti) és több fajta megvilágítási rendszert tartalmaznak a berendezések.

Megvilágítási módok:

- szög alatti diffúz: alkatrészek meglétének ellenőrzése
- indirekt diffúz: kondenzátorok polaritásának vizsgálata
- közvetlen megvilágítás: névértékek, azonosítók leolvasása

Kamerarendszer jellemzői (felbontás, látótér):

A *felbontás* határozza meg, hogy mennyire kis alkatzatok vizsgálhatók. Ahhoz, hogy egy alkatzat vizsgálható legyen, a legkisebb geometriai részeinek legalább 10 képpontból kell állnia (ipari szabvány).

- függ: a képérzékelő szenzoron található elemi képpontok effektív számától (n Mpixel) és a látótértől
- jellemző képpontok száma: 1-5 MPixel

A *látóteret* (Field Of View) az objektív látószöge és mintától vett távolsága határozza meg.

- fix gyújtótávolság, de megválasztható mennyire nagy látószögű objektív (minél kisebb, annál kisebb alkatzatok vizsgálhatók, de lassabb ellenőrzés)

Ismertesse a transzmissziós röntgengép működési elvét.

A röntgensugaras vizsgálat az anyagok sugárzás-elnyelési tulajdonságainak eltérésén alapszik. A sugárzás elnyelése az alkotóelemek atommag-méretével arányos. A nagyobb rendszámú elemek jobban, míg a kisebb rendszámúak kevésbé nyelik el a sugárzást, s így –ezen az

„árnyékhatáson” alapuló –elnyelődési mintázat alapján a vizsgált mintabelső felépítése felderíthető. Egy képpont nem csak a felületről közöl információt, hanem a vizsgált minta teljes keresztmetszetéről, ezért 3D leképezés illúzióját kelti.

A röntgensugárzást egy elektronágyú bocsátja ki, az elektronok vákumban elhelyezett izzószálból lépnek ki → nagyfeszültséggel gyorsítjuk → becsapódnak a céltárgyba → mozgási energia hővé alakul + röntgensugárzás keletkezik:

$$e \cdot U = (m \cdot v^2) / 2$$

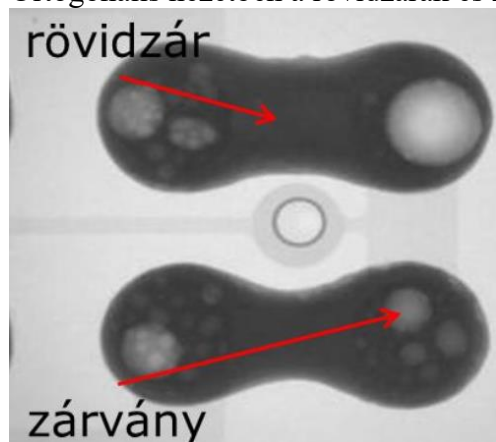
→ tárgyon való áthaladáskor a sugárzás intenzitása csökken: $I = I_0 \cdot \exp(-\mu_m \cdot \rho \cdot x)$

→ a tárgy ellentétes oldalán elhelyezett detektor észleli a különböző intenzitású sugárzásokat

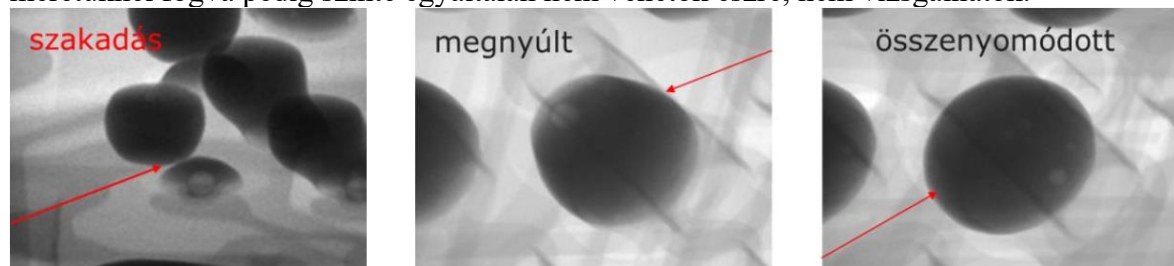
→ konvertálja (direkt/indirekt módon)

Milyen hibák detektálhatók transzmissziós röntgengéppel? Mire kell ügyelni a BGA tokozású alkatrész kötéseiben lévő zárványok ellenőrzésénél?

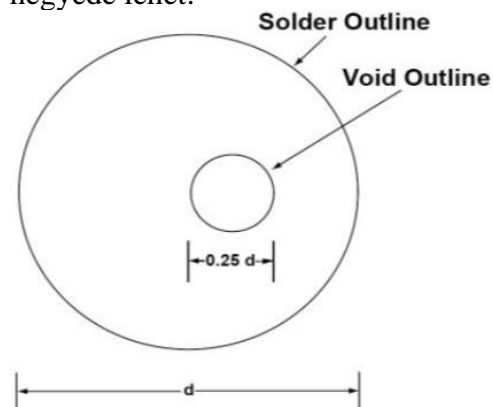
Ortogonalis nézetben a rövidzárak és zárványok képződése könnyedén kimutatható:

A többi hibajelenség, mint pl. szakadások, deformációk a BGA alkatrészek kötéseinél csak szög alatti nézetben, a detektor döntésével elemezhetők megfelelően. A repedések kis méretüknél fogva pedig szinte egyáltalán nem vehetők észre, nem vizsgálhatók.

A szabvány szerint a zárványok átmérője a BGA forrasztott kötés átmérőjének maximum a negyede lehet:

(arról nem szól a szabvány, hogy van-e megkötés több, kis méretű zárvány esetén)

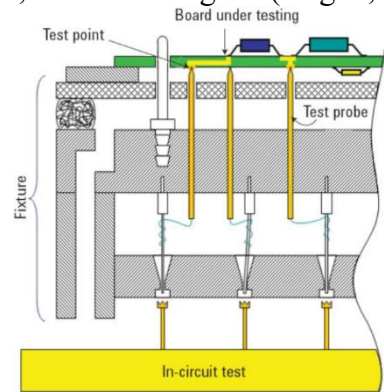
A túl-/alulexponálás elkerülésére kalibrálni szokták a röntgengépeket.

7. Elektronikai gyártás minősítő rendszerei

Ismertesse az In Circuit és a Flying Probe villamos tesztelési eljárásokat.

In Circuit:

- villamos paraméterek vizsgálata szerelés után: szakadás-, zárlat-, alkatrészvizsgálat (meglét, polaritás, érték)
- tűágyas tesztelés (ICT): az NYHL-en tervezett tesztpontokon tömegesen végzik el a méréseket.
- tűágyat használnak, hozzá vannak kapcsolva a mérőeszközök, adapter (mátrix elrendezés)
- gyors ellenőrzés, különböző termékhez külön adapter kell (költség)
- fontos a tesztelhetőségre tervezés
- nagy mechanikai erők ébrednek → megfelelő rögzítés

- különböző alkatrészekhez különböző típusú tűk alkalmasak:

- furat: dárdavégződésű
- furatszerelt alk. kivezetése: koronás/konkáv
- felületszerelt alk., forrasszal borított tesztpont: koronás
- forrasz nélküli tesztpont: hegyes

Flying probe:

- repülőszondás tesztelés: mérendő lemez fölött tesztfejlet mozgatunk a mérendő lokációk fölé, a fejre rögzített tűk (4-8-16 db) segítségével egyszerűbb méréseket valósítunk meg

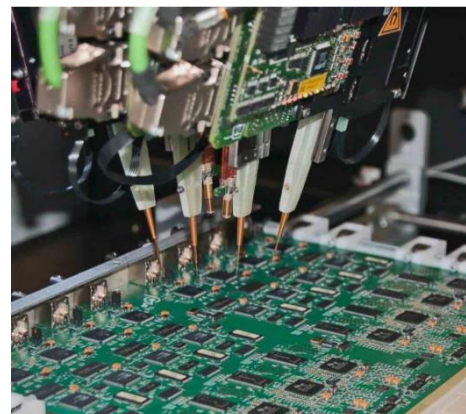
- előny:

- nincs szükség külön adapterre
- nincs merev befogó szerkezet
- → olcsóbb

- hátrány:

- mérés folyamata hosszabb → kis-, középvolumentű gyártáshoz

- lehetővé teszi mindkét oldal egyidejű mérését, döntött túpozíció is lehetséges (megkönnyíti a sirálszárny alakú kivezetéseken való mérést)

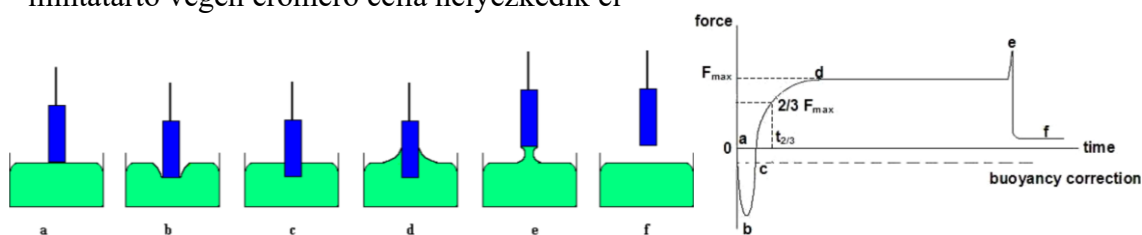

Ismertesse a nedvesítési vizsgálatokat (wetting balance, spreading, bridging)

	Wetting balance	Területes teszt	Hídképződési teszt
Módszer	Szabványosított	Nem szabványosított	Nem szabványosított
Minősített anyagrendszer	Forrasztótvözet + folyasztószer + fémezés + esetleg atmoszféra	A komplett forraszpasztta, fémezés, atmoszféra rendszer	A komplett forraszpasztta, fémezés, atmoszféra rendszer
Forrasztási paraméter	Csúcshőmérséklet	A teljes hőprofil, annak összes szakasza	A teljes hőprofil, annak összes szakasza
Teszt menete, kiértékelés	Komplex	Közepesen nehéz	Egyszerű

Wetting balance (nedvesítési mérleg):

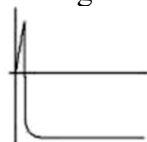
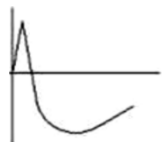
- előzetesen folyasztószerrel ellátott mintát mártanak olvadt forraszanyagba.
- forraszanyag hőmérséklete szabályozható
- mintatartó végén erőmérő cella helyezkedik el

- a) minta bemerítés előtt: előzetesen folyasztószerrel látják el, adott ideig az olvadt forrasz felett tartva aktiválják
  - b) éppen bemerítés után, a felületi feszültség emeli a mintát: $F\gamma = \gamma_{LG} \cdot k \cdot \cos\theta$, ahol k: bemerített minta területe, $\theta > 90^\circ$ (nem nedvesít)
  - c) felületi feszültségből származó erő egyenlő 0-val: $\theta = 90^\circ \rightarrow$ csak a felhajtóerő hat a mintára
  - d) megindul a nedvesítés, a mérés állandósult állapota: $\theta < 90^\circ \rightarrow$ a felületi feszültség lefelé húzza a mintát
  - e) minta kiemelése a forraszból: erőcsúcs, kiemelésnél a nedvesítési szög lecsökken
  - f) kiemelt minta: a mért erőgörbe a feltapadt forrasz súlyát mutatja
- görbéről leolvasott paraméterek: nedvesítési erő (F_{max}), nedvesítési dinamikáját jellemző idő (c ponttól $2/3 F_{max}$ -ig)

- mért forrasztótvözet adott hőmérsékleten érvényes felületi feszültsége: $\gamma_{LG} = F_{max} / (k \cdot \cos\theta)$

- kisméretű kivezetések vizsgálatára kisebb forraszgömböket állítanak elő

- bal: nedvesítés elvesztése (de-wetting) $\leftarrow$ túlzott oxidációs folyamatok

- jobb: túl gyors nedvesítés $\leftarrow$ sírkoeffektus, elcsúszás

Területes teszt (spreading):

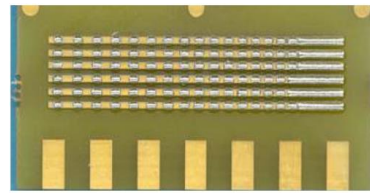
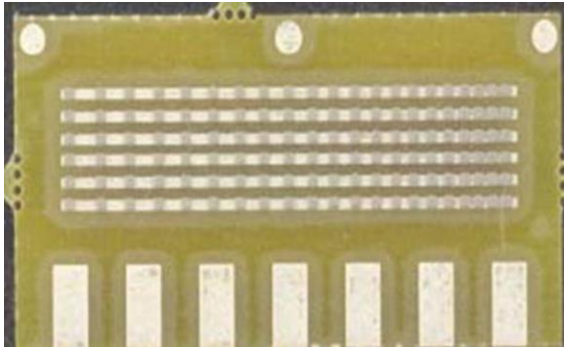
- adott térfogatú forraszanyagot (ált. paszta formájában) stencilnyomtatással felvisznek a nedvesítendő fémezésre, újraömlesztő kemencében forrasztják megfelelő hőprofillal
- a forrasztási felület lényegesen nagyobb legyen, hogy akadály nélkül tudjon terülni a forrasz
- képi feldolgozás, optikai mikroszkóp
- összehasonlító vizsgálatra alkalmas, eredménye a folyamat összes paraméterét tartalmazza
- a mérés során a folyasztószer eltávozik

Hídképződési teszt (bridging):

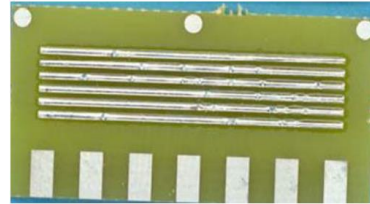

- forraszpaszta lenyomatokat visznek fel nedvesíthető felületre (sáv), majd megforrasztják a mintát

- mintázat:

a)

- lenyomat távolság szekvenciálisan csökkenő

- vizsgálják melyik a legnagyobb távolság, ahol még összefut

- gyors, szemrevételes

Ismertesse a forrasztott kötések mechanikai ellenőrző vizsgálatait.

- három csoport a vizsgált minta szempontjából

1.) tömbi forraszmintán mérünk:

- a szakítószilárdság méréséhez „kutyacsont” alakú minta: egyik végét rögzítik, másikat szakadásig húzzák → az ekkor mért mechanikai feszültség a szakítószilárdság

- csak a forrasztótvözet tulajdonságaitól függ

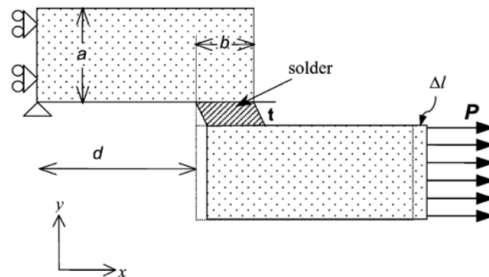
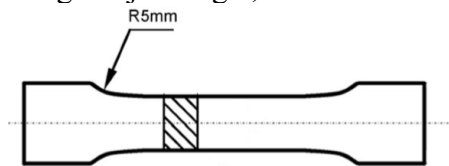

2.) forrasztott kötés jellegű mintán végezzük:

- minta alakja hasonló az előzőhöz, de a két végét forrasztott kötés köti össze

- nyírési szilárdság vizsgálat: két lap között kialakított gölyő formájú forrasztott kötés, egyik lapot rögzítik, másikat laterálisan elmozdítják

- befolyásolja: forrasztótvözet mechanikai tulajdonságai, létrejött intermetallikus vegyület, réteg tulajdonságai, alkalmazott felületfémzés

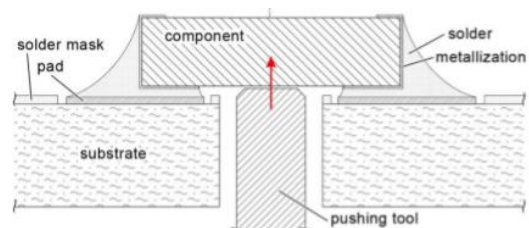
3.) valós forrasztott kötésekén végzett:

- előzőek és a forrasztott kötés alakja is hatással van a mért mechanikai szilárdságra

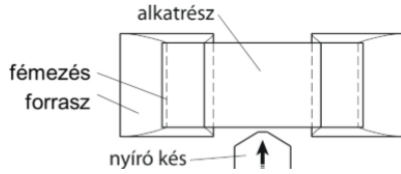
- teherhordó felület helyett a mechanikai szilárdságot erővel jellemzik

- SMD ellenállás:

- lemezen lévő furaton keresztül támadjuk az alkatrésztestet, húzófeszültséget keltve a forraszban

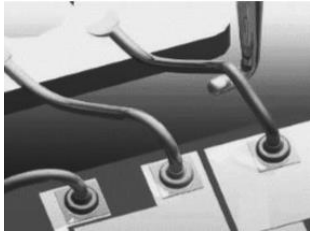
- fúrás elkerülése miatt inkább nyírási szilárdságot mérnek: oldalirányból támadjuk meg

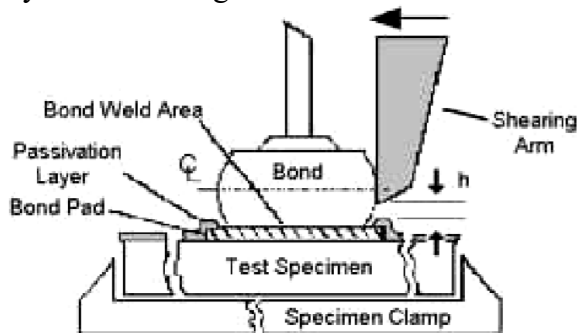
Ismertesse a mikrohuzalkötések valamint a hajlékony hordozójú áramkörök ellenőrző vizsgálatait.

Mikrohuzalkötések:

- Szakítóvizsgálat: kampót illesztnek a huzalhurokba és felfele mozgatással húzófeszültséget keltenek a mikrohuzalban

- Nyírási szilárdság: a mikrohuzalkötést oldalról támadják meg egy terhelőszerszámmal, nyírási feszültséget keltve a kötésben

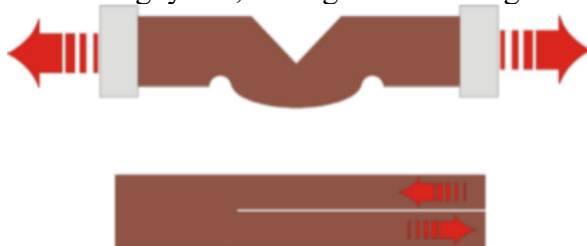

- ultrahangos, ékes kötéseknel könnyű
- termoszonikus golyó esetén nehéz a kis méretek miatt
- közvetlen a mikrohuzalkötésről nyerünk információt

Hajlékony hordozójú áramkörök:

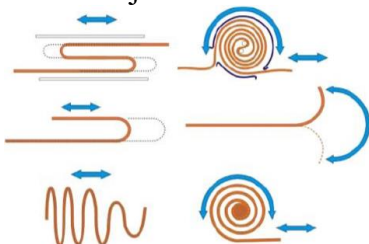
- Szakítószilárdság: olyan, szalagszerű mintát használnak, amely bevágást tartalmaz a hosszanti irányba

- a hajlítás mentén a hordozót szétnyitják, és a két oldaláról terhelik
- relatív megnyúlás, Young modulus meghatározása

- Dinamikus hajlítási vizsgálat:

- a hajlékony hordozót megadottamplitúdóval és frekvenciával sorozatosan meghajlítják
- hajlítási ciklusszám: amit a rézréteg szakadás nélkül kibír

- Részlefejtési vizsgálat:

- a hordozón lévő rézréteget csipesszel megfogják, és elkezdik felfelé húzni a hordozóról, miközben a húzáshoz szükséges erőt mérik, és a felszakított rézréteg szélességével osztva, fajlagos lefejtési erőt adnak meg
- „péklapát” forma
- van lehetőség forgótárcsára rögzíteni → mindig függőleges a húzás

Mutassa be a Dye penetration vizsgálati eljárást.

A szerelőlemezre beforrasztott BGA tokozású alkatrészek kötéseiben kialakuló repedések vizsgálatára használják a festékbehatolási tesztet.

Lépései:

- az alkatrészt gáttal (polimer) veszik körül
- kiöntjük a festékanyaggal, amely a kapilláris hatás következtében behúzódik az alkatrész alá és a kialakult résekbe. Követelmény: festékanyag jól nedvesítse a forraszbumpokat és az interposer/NYHL felületét
- hozzávetőleg 24 órán keresztül szárítjuk
- az alkatrészt eltávolítjuk, ahol repedés volt a kötésben, ott lecsökken a teherhordó felület és a kötés a repedés mentén törik, a festék nyomai láthatóvá válnak

8. Gyártósorok kiszolgálás menedzsmentje

Mi az alap és segédanyagok definíciója?

A gyártósor minden egyes fázisa alapanyagokat dolgoz fel segédanyagok felhasználása mellett.

Alapanyagok: minden olyan egy adott gyártási fázis szempontjából feldolgozatlan anyag, amelyen az adott fázis valamilyen műveletet végez és abból az adott fázis szempontjából végterméket állít elő.

Pl:

- a stencilnyomtatáshoz szükséges alapanyagok: forraszpaszta és NYHL; végtermék: a felpasztázott NYHL
- az alkatrész beültetéshez szükséges alapanyagok: a felpasztázott NYHL és az alkatrészek; végtermék: a beültetett NYHL
- a reflow forrasztáshoz szükséges alapanyagok: a beültetett NYHL; végtermék a beforrasztott NYHL

Segédanyagok: a gyártáshoz szükséges minden egyéb anyag, ami nem képezi szerves részét az elkészült terméknek, viszont a gyártás szempontjából elengedhetetlen (pl. törökendő, tisztítószerek, olajok, stb...)

Mi a hozzáadott érték?

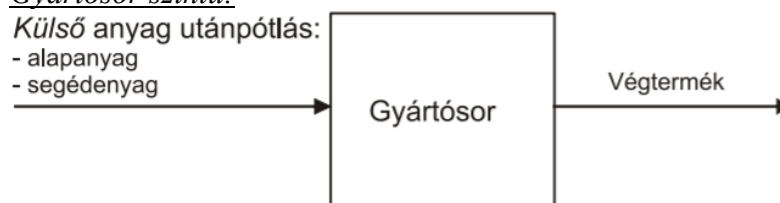
hozzáadottérték = eladási ár – beépített alkatrészek ára (=gyártási költség)

Milyen utánpótlási modelleket ismer?

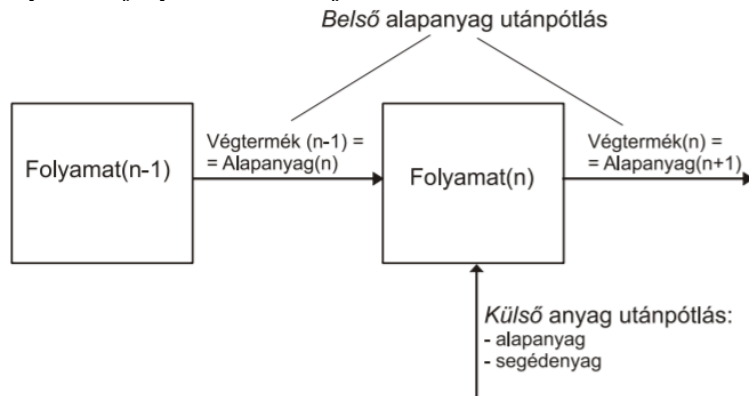
Gyártósor szintű:

Külső anyag utánpótlás:

- alapanyag
- segédanyag

Gyártási folyamatok szintjén:

- Belső anyagutánpótlás: amikor az n-1. folyamat végtermékét az n. folyamat mint alapanyagot megkapja (fő eszközei a különféle transzport berendezések). Ezen az utánpótlási módon csak alapanyag érkezik.
- Külső anyagutánpótlás: az egyes folyamatokba a gyártósoron kívülről érkező, a gyártósor szempontjából még fel nem dolgozott anyagok utánpótlása.

Mik az anyagfelhalmozás egyes szintjei?

Anyagfelhalmozás során anyagkészletet hozunk létre. Az anyagkészlet a gyártóegység rendelkezésére álló anyagok összessége. A felhalmozás kétszintű: a gyártósor közvetlen közelében lévő anyagok és a raktárban lévő anyagok.

„Mindent a raktárban” elv: mivel a gyártási területen történő tárolás drága, ezért azt használjuk inkább gyártásra, és szinte mindent tároljunk a raktárakban. A gyártósor mellett csak minimális anyag mennyiség legyen. Előnye: alacsony tárolási költség Hátránya: a gyártás akadozhat

„Mindent a gyártósorhoz elv: „az anyagutánpótlás folytonossága mindenek előtt”, ezért hiába, hogy drága de tároljunk minden anyagot közvetlenül a gyártósor mellett. Előnye: az anyagutánpótlás folyamatosság 100%-os Hátránya: nagyméretű anyagkészlet esetén nagyon magas tárolási költségek

➔ „Japán módszer”: az alapanyagok azonnali feldolgozása. A gyárba beérkező alapanyagokat egyenesen a gyártósor mellé szállítják. Előnye: alacsony tárolási költségek (nincs szükség külön anyagraktárra) Hátránya: a gyártási képesség túlságosan függ a beszállítótól, az anyagutánpótlás folyamatosság kockázatos, a kicsi anyagkészlet miatt akár hosszúidejű leállások is előfordulhatnak.

„Kombinált” stratégia: az anyagok nagyobb része a raktárban egy kisebb része pedig a gyártósor mellett. A százalékos megosztása gyártás és gyártmány specifikus. Ököl szabály: 1 műszakra elegendő anyag tárolása a gyártósor mellett, 2 hétre elegendő a raktárban. Így mindig van elegendő anyag a gyártósor mellett és a gyár nincs kiszolgáltatva a beszállítók „szeszéjeinek”. (Általában ezt is túlbiztosítják 2 műszak – 4 hét). Előnye: az anyagutánpótlás folyamatosság 100% -os Hátránya: közepes tárolási költség

Mi az idegenárú? Hogyan történik az idegenárú kezelése és azonosítása?

Idegenárú: minden olyan alapanyag, amely még nem került fel a gyártósorra.

Kezelése és azonosítása nagy körültekintést igényel, mivel az elektronikai iparban nagyon sok egymással külsőre teljesen egyforma alapanyagot használunk (pl. chip ellenállások és kondenzátorok). Így szemrevételezéssel a legtöbb esetben nem beazonosítható az adott

alapanyag! A kezelését és azonosítását az elektronikai iparban nagyon szigorú szabályokhoz kötik.

Kezelésük: a gyártósor mellett történő tárolás rendszere. Polcon, polcrendszeren történik, alapelv, hogy minden alapanyagnak megvan a kijelölt tárolóhelye ← megkönnyíti a beazonosítást és csökkenti a tévedés valószínűségét.

Azonosítás: az alapanyagok csomagolásán minden esetben megtalálhatók az azonosításra szolgáló információk:

- szöveges formában: alkatrész kód, típus, darabszám, gyártási idő, szavatosság...
- alkatrész kód bárkód formájában
- képen

Mik a gyártósori transzport rendszerek feladatai?

A gyártósori transzport rendszerek végzik az egyes gyártási folyamatok közötti belső alapanyag utánpótlást.

Feladataik:

- Az alapanyag utánpótlás folytonosságának biztosítása
- Az eltérő sebességű gyártási folyamatok összehangolása
- Az alapanyag hiány és torlódás megakadályozása

Milyen transzport családokat ismer?

Az NYHL transzportok a következő családokba sorolhatók:

- Átadók
- Ideiglenes tárolók (bufferek)
- Speciális funkciójú transzportok

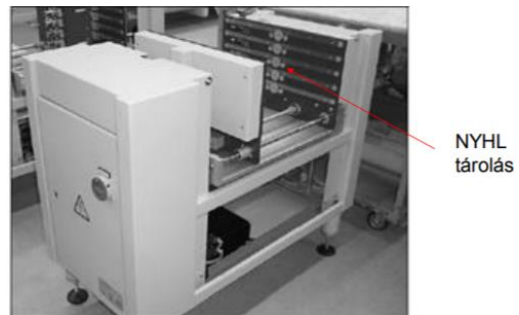
Jellemezze az átmeneti buffereket!

Feladatuk NYHL-ek továbbítása mellett, a különböző sebességű gyártási folyamatok összehangolása és a torlódások és alapanyag hiányok megakadályozása.

Alap típusuk az ún. átmeneti buffer, amely egy kisebb tároló egységgel ellátott átadó. Általában 3-5 NYHL átmeneti tárolására képes.

Feladata a gyártási zavar esetén a gyártás folytonosságának ideiglenes - a zavar elhárításáig történő - fenntartása.

Alap esetben egy szimpla átadóként működik, zavar fellépése esetén pedig megkezdődik az NYHL-ek felhalmozását a zavar elhárításáig.

Jellemezze a FIFO ideiglenes tárolókat!

A folyamatok összehangolására szolgáló transzportok az ún. FIFO (First In – First Out) bufferek.

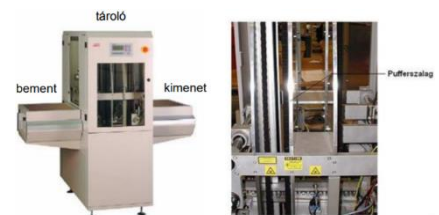
Általában 25-50 NYHL hosszabb idejű tárolására képes.

Ezzel a tárolt mennyiséggel már képes kiegyenlíteni a gyártás során tapasztalható sebességbeli különbségeket.

Egyik legelterjedtebb alkalmazási területe az AOI

(Automatic Optical Inspection) berendezések előtt van. Az optikai ellenőrzés a többi SMT folyamathoz képest jóval lassabb így a félkész NYHL-eket az AOI előtt tárolni kell.

A FIFO bufferek elláthatók egyéb segéd funkciókkal is, mint például a forrasztó kemencéből kiérkező és az AOIra váró NYHL-ek hűtése.

9. A megbízhatóság elméleti alapjai. Elektronikai alkatrészek és készülékek megbízhatósági jellemzői

1. Adja meg a megbízhatóság definícióját!

Megbízhatóság: milyen hosszú ideig őrzi meg minőségét egy termék meghatározott üzemeltetési feltételek mellett.

- „Időfüggő minőség”
- „A megbízhatóság a minőség dinamikája”
- „A termék specifikációjának időben teljesülésének módja”

A megbízhatóság egy időfüggő fogalom!

2. Sorolja fel a megbízhatóság legfontosabb mutatóit! Ezen mutatók közül melyik az, amelyet közvetlenül mérni tudunk?

- $R(t)$ megbízhatósági függvény: a működés valószínűsége, adott időpontig történő működés valószínűsége, túlélés függvény.: $R(t) = P(\tau \geq t)$ $P =$ valószínűség
- $F(t)$ hiba függvény: a meghibásodás valószínűsége, adott időpontig bekövetkező meghibásodás valószínűsége $F(t) = P(\tau < t) = \int_0^t f(\tau) d\tau$ $\tau = 0 \dots t$
- $f(t)$ meghibásodás sűrűségfüggvénye: a működési idő sűrűségfüggvénye, $f(t) = F'(t)$, ez a legtöbbet használt
- $\lambda(t)$ hibaráta függvény: a meghibásodási ráta, adott időpontig bekövetkező meghibásodások száma (hazardfüggvény), $\lambda(t) = f(t) / R(t) = -R'(t) / R(t)$

← közvetlenül lehet mérni őket (?), bármelyikből kifejezhető a többi

- MTFF (mean time to first failure) várható élettartam. $MTFF = E(\tau) = \int_0^{\infty} R(t) dt$ $t = 0 \dots \infty$

3. Megbízhatósági szempontból hogyan lehet csoportosítani az elektronikai alkatrészeket? Adja meg az egyes csoportok jellemzőit is!

1. Normál (Gauss),

- a meghibásodásért felelős jelenség a bekapcsolt állapotban nagyságrendekkel gyorsabb,
- $\lambda(t)$ az időben monoton nő (folyamatos öregedés),

leírás: $f(t) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(t-m)^2}{2\sigma^2}}$

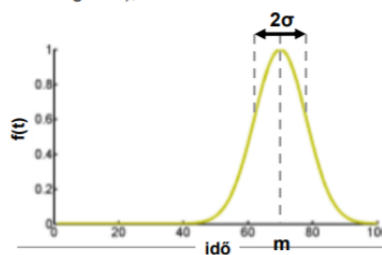
($R(t)$, $F(t)$, $\lambda(t)$ zárt alakban nem írhatók fel),

- jellemző paraméterei:

m : várható élettartam,

σ : szórás

(bizonytalansági paraméter)

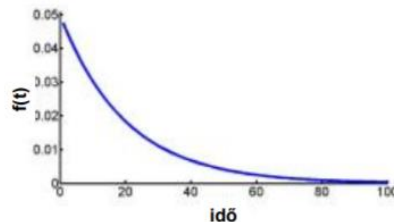
Példák: izzólámpa, relé, kapcsoló, potenciométer

2. Exponenciális:

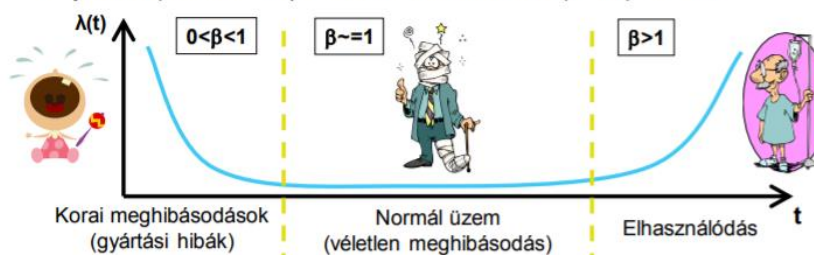
- a meghibásodásért felelős jelenség sebessége bekapcsolt állapotban nem mutat jelentős eltérést a kikapcsolt állapothoz képest, (örökifjú)
- $\lambda(t)$ az időben állandó, $\lambda(t) \Rightarrow \lambda$ (az alkatrész nem öregszik, ún. örökifjú tulajdonságot mutat),
- leírás: $f(t) = \lambda e^{-\lambda t}$ $R(t) = e^{-\lambda t}$ $\lambda(t) = \lambda = \frac{1}{T_0}$
- jellemző paramétere: λ (hibaráta függvény),
- a matematikai reprezentáció egyszerűsége miatt használata elterjedt (szabványokban gyakran minden alkatrésztípust ezzel a leírással közelítenek).

Példák: ellenállás, tranzistor, integrált áramkörök

3. Weibull:

- leginkább összetett rendszerek leírására alkalmas, melyeknél az élettartam kezdeti szakaszában korai meghibásodások lehetnek, az élettartam végén pedig elhasználódás jellegű hibajelenségek léphetnek fel,
- $\lambda(t)$ az élettartam során csökken, stagnál, majd növekszik,
- leírás: $f(t) = \frac{\beta}{\eta} \left(\frac{t}{\eta}\right)^{\beta-1} \cdot e^{-\left(\frac{t}{\eta}\right)^\beta}$ $R(t) = e^{-\left(\frac{t}{\eta}\right)^\beta}$ $\lambda(t) = \frac{\beta}{\eta} \left(\frac{t}{\eta}\right)^{\beta-1}$
- jellemző paramétere: η : karakterisztikus élettartam, β : alakparaméter

Példák: készülékek, részesegységek, összetett alkatrészek

4. Milyen módszerekkel lehet meghatározni az alkatrészek károsodási függvényét? Melyik módszer elterjedtebb a gyakorlatban?

$\lambda(t)$ = egy alkatrész populációban történt meghibásodások száma osztva a meghibásodásig (vagy a vizsgálat végéig) eltelt idők összegével

$\lambda(t) = f(t) / R(t)$, ahol $R(t)$ túlélés fv, $\lambda(t)$ túlélés ráta (károsodási függvény), $f(t)$ meghibásodás sűrűségfüggvénye

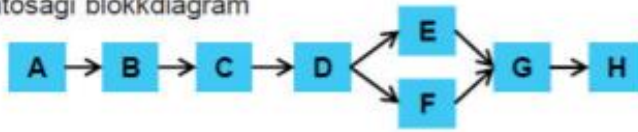
5. Melyek azok a paraméterek, amelyek leginkább befolyással vannak az elektronikai alkatrészek élettartamára (megbízhatósági mutatóira)?

- kiviteli típus (kereskedelmi, ipari, katonai...)
- előállítás technológiája (pl. nagy és kis értékű ellenállások gyártástechnológiája eltérő)
- hőmérséklet
- terhelés
- a készülék (amely az alkatrészt tartalmazza) üzemeltetési körülményei: $\leftarrow$ bizonytalan
  - hőmérséklet ingadozása
  - páratartalom és ingadozása
  - rázás, ütés (pl. asztali, mobil, autóelektronikai készülék)
  - egyéb hatások (pl. korrózív környezet).

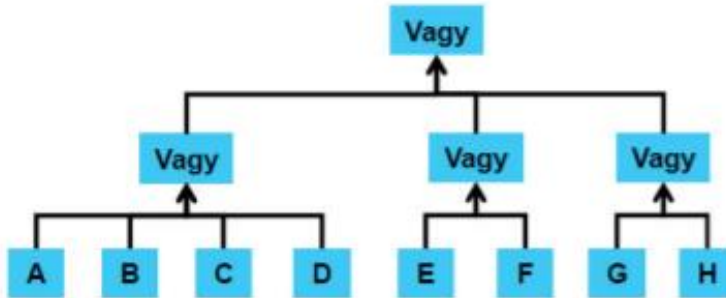

6. A készülékek megbízhatósági modelljének milyen grafikus ábrázolási módszerei léteznek? Mi a fő különbség ezek között?

Megbízhatósági blokkdiagram

hibafa

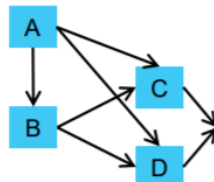
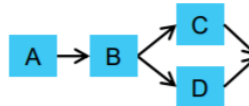
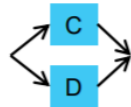

Különbség: matematikailag csak a megbízhatósági alakot tudjuk kezelni, a hibafát át kell alakítani blokkdiagrammra.

7. Milyen alapstruktúrák fordulhatnak elő a készülékek megbízhatósági modelljében?

Összetett rendszerek megbízhatósági modelljének előállítása az elemek közötti kapcsolatok alapján:

- Boole-típusú modell,
- nem villamos kapcsolatok (!),
- kapcsolatok típusai:
  - soros,
  - párhuzamos:
    - melegtartálékolt,
    - (hidegtartálékolt),
  - vegyes (visszafejthető soros és párhuzamos alrendszerekre),
  - komplex (dekomponálással visszafejthető vegyesre).

8. Soros rendszer megbízhatósági jellemzői, a megbízhatóság növelésének módszerei.

A rendszer véges számú elemből áll. A kommersz elektronikai berendezések soros struktúrájúak.

Soros (redundancia mentes) rendszer:

- egy elem meghibásodása a rendszer meghibásodásához vezet,
- a meghibásodások egymástól függetlenek,
- az elemek azonos fontosságúak,
- megbízhatóság számítása az $R(t)$ alapján célszerű (n db elem):

$$R_e(t) = R_1(t) \cdot R_2(t) \cdot \dots \cdot R_n(t) = \prod_{i=1}^n R_i(t)$$

- ha minden elem exponenciális:

$$R_e(t) = \prod_{i=1}^n e^{-\lambda_i t} = e^{-\sum_{i=1}^n \lambda_i t} = e^{-\Lambda t} \quad \Lambda = \sum_{i=1}^n \lambda_i$$

$$T_0 = \frac{1}{\Lambda} = \frac{1}{\lambda_1 + \lambda_2 + \dots + \lambda_n} = \frac{1}{\frac{1}{T_1} + \frac{1}{T_2} + \dots + \frac{1}{T_n}}$$

Meghibásodások számának csökkentése, soros rendszer megbízhatóbbá tétele:

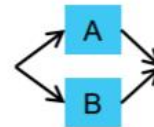
- minimális alkatrészsámra törekvés • kis λ értékek (jó minőségű alkatrészek) – drága
- csökkentett terhelés (derating) – túltervezzük az eszközt, az élettartam függ a terheléstől
- azonos λ értékre törekvés – a legrosszabb minőségű határozza meg a várható élettartamot
- soros rendszer helyett redundáns rendszer alkalmazása

9. Melegtartalékolt rendszer megbízhatósági jellemzői. Hogyan érdemes üzemeltetni egy melegtartalékolt rendszert?

- A rendszer n azonos, együtt működő elemből áll.
- A rendszer működéséhez egy elem működése szükséges.
- A megbízhatóság nem növelhető a végtelenségig, egyre kisebb mértékben javul (3-4 egységnek van értelme max.)
- Az alapelem és tartalékelemek meghibásodási tényezői azonosak.
- Leginkább alkatrész redundancia, de létezik részegység, készülék redundancia is.
- Hibafelismerő elem, kapcsolóelem esetenként szükséges.
- A tartalék állapota ismert, de energiát fogyaszt és öregszik.
- Általában rövid idejű alkalmazások esetén jelentős, az $R(t)$ görbe vízszintes érintővel indul.

Párhuzamos, melegtartalékolt rendszer:

- a rendszer működéséhez egy elem működése szükséges,
- alkatrész, részegység, készülék redundancia is lehet,
- hibafelismerő elem, kapcsolóelem esetenként szükséges,
- a tartalék állapota ismert, de energiát fogyaszt és öregszik,
- megbízhatóság számítása az $F(t)$ alapján célszerű (n db elem):

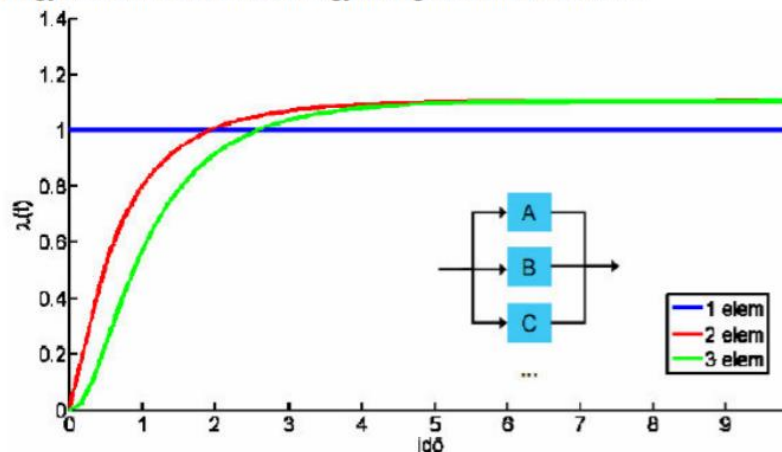

$$F_c(t) = F_1(t) \cdot F_2(t) \cdot \dots \cdot F_n(t) = \prod_{i=1}^n F_i(t)$$

- várható élettartam n db, egyforma elem esetén:

$$T_0 = \frac{1}{\lambda_i} \cdot \left(1 + \frac{1}{2} + \dots + \frac{1}{n}\right) = T_i \cdot \left(1 + \frac{1}{2} + \dots + \frac{1}{n}\right)$$

Hogyan érdemes üzemeltetni egy melegtartalékolt rendszert?

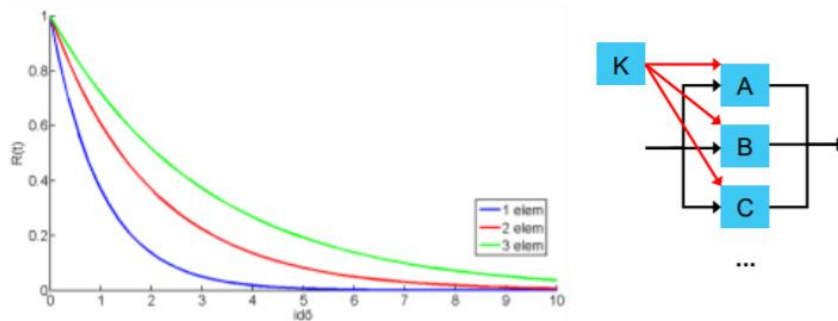

Ez alapján preventív javítást kell végezni még abban az időtartományban, ahol az eredő lambda az eredeti rendszer lambda-jára alatta van → drasztikusan nő a megbízhatóság (hiszen $t=0$ környékén a lambda 0-hoz közelebb, ez végtelen nagy várható élettartam!)

10. Hidegtartalékolt rendszer megbízhatósági jellemzői. Mi a hidegtartalékolt rendszer legfontosabb hátránya (megbízhatósági szempont!)?

Párhuzamos, hidegtartalékolt rendszer:

- a rendszer működéséhez egy elem működése szükséges,
- a tartalékban lévő elem nincs bekapcsolva, nem fogyaszt energiát, nem hibásodhat meg,
- hibafelismerő-kapcsolóelemre van szükség,
- várható élettartam n azonos elem esetén: $T_0 = T_1 + T_2 + \dots + T_n = \sum_{i=1}^n T_i$
- megbízhatósági függvénye exponenciális elemek esetén:

A tartalékelem bekapcsolása időt vesz igénybe, ami bizonyos rendszerekben nem engedhető meg, ilyen egy vegyi üzem folyamatait felügyelő rendszer számítógépe.

11. Mi a megbízhatósági modellezés-analízis szerepe, célja?

Szerepe: adott működési időre meghatározható az egyes alkatrészek minősége (szükséges minimális várható élettartam), így csökkenthető az ár.

Célja: a termék megbízhatósági optimumának megkeresése – garancia lejáratí id"o meghatározása (költségek minimalizálása).

Analízis:

1. A készülékben lévő elemek megbízhatósági modelljének meghatározása: - szabvány alapján - mérés segítségével - (modellezéssel)
2. készülék megbízhatósági modelljének felállítása az elemek közötti kapcsolatok alapján,
3. bemenő paraméterek megadása után szimuláció(k) futtatása:
  - élettartam meghatározása,
  - hibamód és hibahatás analízis,
  - karbantartás analízis,
  - megbízhatóság növelése:
    - derating,
    - worst case (tolerancia) analízis,
    - hőmérséklet hatásának vizsgálata,
    - gyenge pontok felderítése.

10. Megbízhatósági vizsgálatok, környezetállósági vizsgálatok, gyorsított élettartam tesztek és modellek

1. Mik a megbízhatósági vizsgálatok szokásos lépései?

- A minták előkezelése (pre -conditioning): lényeges, hogy a vizsgált minták ugyan olyan előélettel rendelkezzenek
- Kezdő mérések: kezdeti paraméterek ellenőrzése, esetleges devianciák kiszűrése
- Igénybevétel (conditioning): maga a klímavizsgálat, esetleg közbenső vagy folyamatos mérésekkel
- Állandósítás, pihentetés (recovery): a terhelés végeztével, az esetleg befolyásoló effektusok (hőmérséklet, pára) üzemi körülményekre hozása.
- Befejező mérések: kezdeti paraméterek változásának vizsgálata
- Értékelés és következtetések: megfelelt / nem felelt meg; az esetleges nem megfelelés okainak feltárása további analitikai vizsgálatokkal

2. Milyen szempontok alapján osztályozhatók a megbízhatósági vizsgálatok?

Vizsgálat célja

- Meghatározó vizsgálat – új termék, vagy technológia bevezetésekor
- Ellenőrző vizsgálat – meghatározott időnként, adott termékhalmoz átvételekor

Vizsgálat helyszíne

- Laboratóriumi vizsgálat
- Üzemeltetési vizsgálat

Igénybevételi körülmények

- Névleges vizsgálat (környezetállósági vizsgálat)
  - Állandó paraméterek mellett
  - Változó paraméterek mellett
- Gyorsított vizsgálat

3. Sorolja fel a legfontosabb környezetállósági vizsgálatokat!

- Száraz meleg
- Ciklikus száraz meleg
- Hideg
- Tartós nedves meleg (IEC-68-2-3)
- Ciklikus nedves meleg (IEC-68-2-30)
- Kis légnyomás
- Rázás, gyorsítás
- Sós atmoszféra

(←hőmérséklet, páratartalom, rázás)

4. Definiálja a gyorsított környezetállósági vizsgálatokat!

A meghibásodási tényező és a várható élettartam meghatározása a meghibásodási fizikai folyamatok felgyorsításával és a vizsgálati idő jelentős lerövidítésével.

5. Milyen nem kívánt effektusokat idéz elő a magas hőmérséklet az elektronikus áramkörökben?

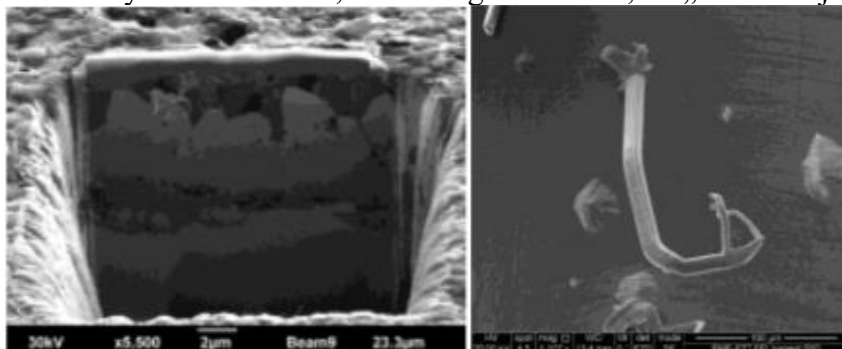
Elektronikus anyagok, alkatrészek elektromos tulajdonságaikat változtatják

- félvezetők p-n átmenet nyitófeszültsége csökken
- áramerősítési tényező nő

- ellenállások, kapacitások értéküket változtatják
- terhelhetőség csökken

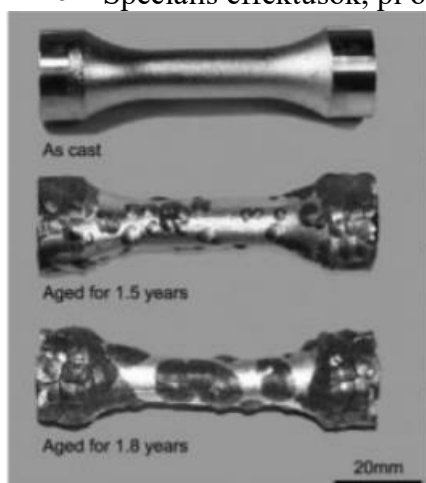
Mechanikai, szerkezeti degradáció, gyengülés (pl. szigetelési tulajdonságok romlása).
Bizonyos anyagok meglágyulnak (gyanták, kenőanyagok) esetleg megolvadnak.

- A hőmérséklet növekedés nem kívánt kémiai reakciók elindulásához vezethet
- Növekedhet a korróziós hajlam
- Gyorsul a diffúzió, IMC réteg növekedés, ón „whisker” jelenségek

6. Milyen nem kívánt effektusokat idéz elő az alacsony hőmérséklet az elektronikus áramkörökben?

- A szerkezeti anyagok rideggé, merevvé, törékennyé válhatnak
- Változnak (ellentétes irányban) az elektromos tulajdonságok is
- Speciális effektusok, pl ón pestis.

7. Milyen nem kívánt effektusokat idéz elő a hőmérsékletváltozás az elektronikus áramkörökben?

- Az egymással szoros hőcsatolásban lévő anyagok esetén a rétegek között mechanikai feszültségek lépnek fel
- Az ismételt (gyors) felmelegedési és lehülési folyamatok mechanikai degradációhoz, töréshez vezethetnek - forrasztörés.

8. Milyen nem kívánt effektusokat idéz elő a légnedvesség az elektronikus áramkörökben?

Relatív nedvességtartalom: a T hőmérsékletű vízgőz telítettségét fejezi ki: $RH = P/P_{sat} * 100 \%$

- P_{sat} egy adott T hőmérsékleten a szaturációs gőznyomás, ahol a vízgőz már kicsapódik (zárt térben 1 atm-nál nagyobb is lehet!)

Fizikai tulajdonságok változása:

- Méret- és súlyváltozás a duzzadás miatt
- Súrlódási együttható változása
- Mechanikai szilárdság változása

Villamos tulajdonságok változása

- Szigetelő anyagok átütési szilárdsága, szigetelési ellenállása csökken
- Kondenzátorok veszteségi tényezője és kapacitása nő
- Elektrokémiai migráció

Speciális meghibásodás az „elektrokémiai migráció”

- Egymáshoz közel haladó vezetékek esetén
- Az elektrolitban megindul a fémion vándorlás az anód felé
- Különösen kritikus Ag tartalmú ólommentes forrasztóanyag vagy felületi bevonat esetén

9. Milyen gyorsított élettartam vizsgálatokat ismer, definiálja a gyorsítási faktor fogalmát!

Gyorsított élettartam tesztek:

- HTSL – High Temperature Storage Life
- TC – Thermal Cycle
- TS – Thermal Shock
- THB – Temperature, Humidity and Bias
- HAST – Highly Accelerated Stress Test (temperature, humidity, pressure)
- Vibrációs tesztek

Gyorsítási faktor: $AF = \frac{t_{life}}{t_{test}} = f(S)$

ahol: t_{life} : normál élettartam, t_{test} : vizsgálati élettartam, S = vizsgálati (stressz) körülmények. pl.: SU – feszültség, ST - hőmérséklet, SRH – relatív nedvesség stb.

10. Milyen élettartam modelleket ismer? Melyik milyen környezeti hatást modellez?

- Hőmérséklet hatása – Arrhenius modell
- Hőmérséklet változás hatása – Coffin –Manson modell
- Behatoló nedvesség hatása

Összetett modellek:

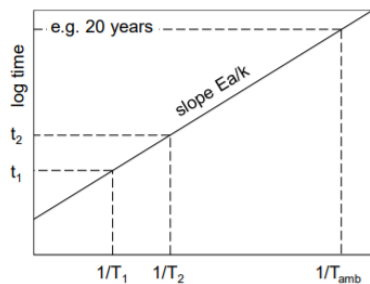
- Hőmérséklet – villamos hatás – Eyring modell
- Hőmérséklet – behatoló nedvesség - villamos hatás – Peck, vagy S-H modell

11. Definiálja az aktivációs energiát! Hogyan határozható meg az Arrhenius modell esetén?

Aktivációs energia:

- Egy kémiai folyamat lejátszódásához a kiindulási vegyületeknek aktivált állapotba kell kerülniük.
  - Az ehhez szükséges energia az aktivációs energia.
  - Értéktartománya: 0,3eV...1,5eV
  - Az aktiválás mindig energiafelvételt jelent.
  - Minden anyaghoz, alkatrészhez, folyamathoz, berendezéshez külön aktivációs energia tartozik
- Az adott tesztet különböző hőmérsékleten elvégezve a mért MTTF értékekből.
  - Csak abban az esetben érvényes ha az Arrhenius modellt valóban leírja az alkalmazott teszt körülményt. Pl.:

$T_1 = 150\text{ °C} \rightarrow t_1 = 300\text{ óra}$
 $T_2 = 100\text{ °C} \rightarrow t_2 = 4000\text{ óra}$

$$E_a = k \cdot \frac{\ln\left(\frac{t_2}{t_1}\right)}{\left[\frac{1}{T_2} - \frac{1}{T_1}\right]} = \frac{8.615 \cdot 10^{-5} \cdot \ln\left(\frac{4000}{300}\right)}{\frac{1}{373} - \frac{1}{423}} \cong 0.68\text{eV}$$

Arrhenius modell esetén:

Arrhenius modell használata:

magas hőmérsékletű vizsgálat tervezése ismert aktivációs energia esetén:

$$t = \exp\left(\frac{E_a}{kT}\right) \Rightarrow \ln(t) = \frac{E_a}{k} \cdot \frac{1}{T}$$

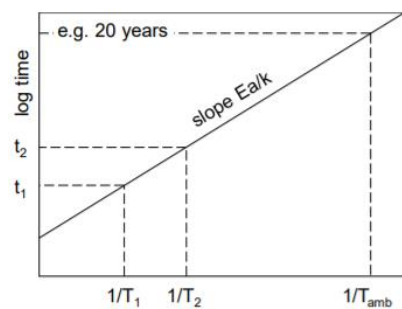

Table 7. Acceleration factors and test durations required to simulate 20 years life at 100°C

Test Temperature (°C)	Acceleration Factor	Test Duration (hours)
125	66	2700
150	315	600
160	555	320